

2011 m. lapkričio 25 d., penktadienis

Nr. 42 (964) | Kaina 2,50 Lt

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

2

Beatričės Grincevičiūtės 100-mečiui

3

Apie Vilniaus fortepijono muzikos festivalį

4

Interpretuoojant „Mirandą“

Né Barros, Patricija Gilytė, „Aura“. „4 milijonai“

5

Šokio programa „Judanti tekstilė“

6

Eglės Karpačiūtės tapyba

8

Jimo Jarmuscho filmai „Skalvijoje“

Žilvinas Lanzbergas. Instaliacijos „Sun Set“ fragmentas. 2011 m.

Industrijos saulėlydis

Žilvino Landzbergo ir Jaime'o Pitarcho paroda galerijoje „Vartai“

Eglė Juocevičiūtė

Dūminėj pirkio Jūsų laukia parodomoj auksarankio dailidės ir dievdarbio dirbtuvė. Lentynose sudėti ruošiniai ir baigtos skulptūrelės, balta kreida ant juodos sienos skulptūrelėlių piešiniai išpaižyti. Bet svarbiausia, isispraudęs tarp lentynų – knygomis apkrautas stalas. Viršum jo, ant riestai drožtos šakelės – ulba paukštis nedidukas. Visa tai apšviesta iš po žemės, iš tenai, kur rangosi gyvatės.

Galerija „Vartai“ iki sausio pavirto memorialiniu muziejumi. Na, bent jau vienos salės pusė tai tikrai. Žilvino Landzbergo instalacija „Sun Set“ („Saulėlydis“) susidea iš dviejų erdvii. Pirmoji – tai Saulėlydžio aikštė su surūdijusių fontanu ir gérinė automatu šalia pabrukusia freska dengtos sienos. Užėjus už freskos patenkama į aukščiau aprašytą dievdarbio dirbtuvę. Tai galėtų būti paties Landzbergo dirbtuvė, jei jis i „Vartus“ būtu laiko mašina perkeltas iš XX a. pirmos pusės. Arba jei dabartinis Landzbergas, perkeltas bent 90 metų į praeitį, praradęs viltis grįžti pas

mus, ramiai įsikurtų Zervynose ir toliau iš pliauskų drožinėtų knygas, raides, gyvates, cilindrus ir šunų galvas. Pagarsėtų kaip victos keistuolis, kuris dėl asmeninio žavesio ir įtaigios šnekos pamažu tapț vietos legenda. Ir jei dėl istorinės neteisybės ju kulkų dirbtuvėlė būtų nunikota ir nugrimztų užmarštin, tai būtent dabar, archyvų ir mikrolegendų klestėjimo metu, jai pats metas atgimti visu gražumu.

Menotyrininkė Ūla Tornau išskyrė skirtingus laikus, veikiančius Landzbergo instalacijose. Tai žiūrovo buvimo instalacijoje laikas, „aptiktosios“ istorijos laikas ir menamas atskirų instalacijų sudarančių objektų laikas, kuris dažniausiai varijuoja tarp industrinės masinės produkcijos modernizmo laiko (iš esmės panašaus ir socializme, ir kapitalizme), ir dešimtojo XX a. dešimtmečio posovietinėje Lietuvoje. Instaliacijoje „Sun Set“ pastarųjų dvieju laikų perskyra itin akivaizdi. Vos iėjus pasitinka menkų gabaritų aikštė, viešoji erdvė, viliojanti skysčiais (fontanu ir gérinė automatu) ir papuošta nubrukusia freska a la Edas Ruscha su užrašu „Sunset“

(saulėlydis). Lapkričio ir gruodžio prietemoje iliustruojant freskas įrašą, aikštė apšviesta iš apačios stalinė lempa. Išipylus gérimo iš freskos sienoje įtaisysto gérinė automato ir slenkant į kitą galerijos salę, sustabdo prie sienos prityvintas veidrodėlis. Išvysti save su stiklinaite „Saulėlydžio“ fone. Štai ir tapai istorijos dalyviu.

Instaliacijos objektais – surūdijusioje vonelėje šokinėjanti fontano čiurkšlė ir aplink ją plūduriuojančios vienkartinės stiklinaitės bei neaiškios kilmės gérimo automatas. Toks bandymas kurti patrauklią viešąjā erdvę, joje įrengiant automatištuotas atrakcijas ir paslaugas, tikiu, puikiai atliko savo funkcijas tiek socialistiniame, tiek kapitalistiniame miestuose, kol buvo noro ir pinigų tuos automatus prižiūrėti. Tačiau socialistiniuose miestuose, manau, ir keliuose kapitalistiniuose, noro ir pinigų užteko neilgam, tad neprižiūrimos atrakcijos tapo neveikiančios, nepatrauklios viešosios erdvės simboliais. Beveik neosimbolistinė „Saulėlydžio“ freska žymi ribą tarp

NUKELTA | 6 PSL.

Jos vieta buvo ypatinga

Beatričės Grincevičiūtės 100-osioms gimimo metinėms

Beatričė Grincevičiūtė (1911–1988) paliko gilių ir savitą pėdsaką lietuvių profesionaliojoje vokalinėje muzikoje. Nepamirštamo, savito balso dainininkė, žavėjusi savo interpretacijomis bei gilia muzikos pagava. Unikali asmenybė, traukusie prie savęs žmones, per meną mezgusi rysius ne tik su žmonėmis, bet ir tarp žmonių, tarp kultūrų. Nereginti, bet buvusi stipresnė už mus, reginčiuosis.

Šiemet lapkričio 28-ąją minėsime B. Grincevičiūtės šimtąsias gimimo metines. Solidaus jubiliejaus išvakarėse apie dainininkę kalbamės su iškiliu muziku – pianistu, ilgamečiu operos dirigentu, Muzikos ir teatro akademijos profesoriumi Rimu Geniušu. Šis garbas amžiaus (91 metų) muzikas gyvai dalyvavo daugelyje svarbių kultūros gyvenimo įvykių, kuriuos jaunesnėji pažįsta tik iš publicacijų, laiškų, prisiminimų knygų, vadovelių ar garso įrašų. Su Beatričė artimai bendravo net trys Geniušų kartos – Rimo Geniušo tėvai pedagogai Stasė ir Juozas Geniušai, pats profesorius su žmona dailininke Irena bei sūnus pianistas profesorius Petras Geniušas. Kai kurias R. Geniušo mintis yra užfiksavęs Vladas Žukas knygoje „Beatričė Grincevičiūtė. Prisiminimai“ (2004), tačiau metams bégant atsimenami nauji faktai, autentiškos prisiminimų detalės, esmingai papildančios dainininkės gyvenimo istoriją, kai ką naujai atskleidžiančios bei paryškinančios. Pokalbis vyko jaukuose Geniušų namuose.

Kristina Logvinovienė: Kokia buvo Jūsų pažinties ir draugystės su Beatričė Grincevičiūtė pradžia?

Rimas Geniušas: Akla dainininkė B. Grincevičiūtė dar iki Antrojo pasaulinio karo girdėdavau dainuojant per radiją, bet asmeniškai nepažinojau. Susipažinau, kai mano mama (Stasė Geniušienė, – K. L.) 1942 metais iš Kauno keliavo į Biržtoną sanatoriją. Tada, žinoma, autobusų nebuvvo. Aš mamą palydėjau į kažkokį kiemą, kur stovėjo sanatorijos organizuotas dengtas sunkvežimis. Ten atvedė iš B. Grincevičiūtė. Ji atėjo su dideliu aplanku gaidoms. Ir mama, ir Grincevičiūtė įsėdė į tą sunkvežimį ir prieš šešias vakaro išvažiavo. Man staiga pasidare liūdnai, tai paskambinau savo tėvui (Juozui Geniušui, – K. L.) ir sakau: „Žinai, aš einu į Biržtoną. Kadangi vietos sunkvežimy nėra, tai pėčias nueisiu.“ O atstumas vis dėlto 42 kilometrai. Ėjau keturias valandas ir vakarop priėjau maždaug pusiaukelę – Išlaužą, kur gyveno mano dėdė su šeima. Dėdė pasiūlė: „Mes turim Biržtonė kaimišką namuką kito pusėj upės. Ten šiuo metu yra teta, pusseserės, tai gali keliais dienas panakvot.“ Iš ryto nuo šeštos valandos pailsčiamas nuėjau į Biržtoną, užėjau į sanatoriją. Sužinojau, kad Geniušienės, mano mamos, nėra. Jai pavesta globoti

ALGIRDAS ŠEŠKAUS NUOTRAUKA IŠ ALBUMO „ARCHYVAS (POHULIANKA)“, LDM

Grincevičiūtė, su kuria gyvena vienam kambary. Abi kažkur jau išėjusios. Pagalvojau – na, gerai, užėsiu vėliau, ir pradėjau ieškoti dėdės namelio kitoj upės pusėj. Radau namelį, o Jame – jau besisvečiuojančias Grincevičiūtę ir mamą. Taip ir susipažinau su Grincevičiūtę. Iš karto atradom bendrą kalbą, nes aš buvau operos koncertmeisteris, žinojau labai daug ją dominusiu opebos tekstu – muzikinių ir kalbinių.

Paskui mes surengėme sanatorijoje koncertėlį, ir aš grįžau namo į Kauną.

Draugystė tėsēsi, mamai ir Beatriči grįžus iš sanatorijos. Grincevičiūtė dažnai būdavo pas mus, mes pas ją įrengiau. Gyveno ji pas Nemeikšas – akių gydytojai Juozas Nemeikša ir jo seserį Mariją, žinomą visuomenės veikėjų ir pedagogų. Ten dažnai užėidavo dainininkai Antanas Žmuidzinavičius, Domicekė Tarabildienė, su jais Grincevičiūtė taip pat gražiai draugavo.

Pas mus Grincevičiūtė kartu su mama traukdavo džiukiškas ir kitokias lietuvių liaudies dainas, o pati viena dainuodavo Čaikovskio romansus, ariajas iš Mozarto operų, Beethoveno „Adelaide“, Schuberto, Schumanno dainas iš vokalinių ciklų, lietuvių kompozitorų – Naujallo, Sasnauskio, Gruodžio, Dvariono – vokalinius kūrinius. Susirinkusios vyresnio amžiaus ponios mėgdamo pasiklausyti, kaip ji atlieka iš Varšuvos laikų pamėgtas lenkiškas daineles, pati akompanuodama: „Uliczkę znam w Barcelonie“ (Žinau gatvelę Barceloną)...

Beatričė su manimi dažnai koncertuodavo mokyklose ir bažnyčiose. Isiminiė koncertas jėzuitų vienuolyne, po kurio mus labai skaniai pavaišino. Vokiečių okupacijos laikais tai buvo svarbus dalykas.

K. L.: Žinome, kad Beatričės biografijoje reikšmingą vietą užima Ilguva. Gal teko lankytai dainininkę Ilguvos dvare?

R. G.: 1944 metais vokiečiai traukėsi iš Rusijos, girdėjosi patrankų

dundėjimas, frontas buvo jau netoli. Mes visi pasitraukėm iš Kauno, gyvenom netoli Kačerginės, pas vieną gerai pažįstamą ūkininką. Žinojau, kad Grincevičiūtė yra Ilguvoje, ir sugalvojau ją aplankytu (aišku, pėčias – nebuvavo tada jokių transporto) – kilnus pretekstas pažintinei-nuotykinei kelionei. Mama buvo baisiausiai susirūpinusi, kad pavojinga – juk visur vokiečiai, kaipgi aš eisiau. Kadangi buvau pramušgalvis, tariau: „Niek, einu.“ Vilkojo pernakojoje pas dėdė, kitą rytą išėjau į Ilguvą. Reikėjo keltis per Nemuną, o visur buvo labai daug vokiečių, jie nuogri girdė arklius. Buvo tikrai pavojinga, nes vokiečiai gaudydamo žmones, ypač jaunus vyrus, į darbus.

Ilguvą radau Grincevičiūtę. Ji labai apsidžiaugė, mielai aprodė visą giminės dvarą ir pakvietė pernaktoti. Beatričė papasakojo ir vėliau dažnai minėdavo, kad tame dvare (i kurį, vedės Grincevičiūtės tetą, užkuriu atėjo Emilis Mlynarskis) lankydavosi daug Lenkijos ir Lietuvos kultūros asmenybių. Šiaip Mlynarskiai gyveno Varšuvoje, jų butas buvo Operos rūmuose. Kurį laiką pas juos gyvensi Grincevičiūtė klausydavosi spektaklių ir repeticijų, o ir Mlynarskių salone būdavo muzikuojama. Sužinojau ir išidėmėjau, kad E. Mlynarskis buvo kompozitorius, Varšuvos Operos teatro ir Filharmonijos vyriausasis dirigentas, kiekvienais metais po keletą mėnesių jis praleisdavo gasto liuodamas užsienyje. Grincevičiūtė, tuomet dar paauglė, viską stebėjo ir visur dalyvavo. Ji turėjo dideles galimybes lavintis – ne tik muziką, bet ir apskritai. Grincevičiūtė tokioj aplinkoj suaugo, subrendo kaip muzikė, kaip menininkė, kaip asmenybė.

K. L.: Ar bendravimas su šia dainininkė tėsēsi ir vėliau, jau gyvenant Vilniuje?

R. G.: Mano bendravimas su Beatričė buvo nutrukės, nes dvejus metus Leningrado konservatorijoje kė-

liau kvalifikaciją. Grįžę į Vilnių, apsigvenau pas profesorių Jona Vabalą-Gudaitį. Jo žmona buvo labai artima mano mama draugė ir priukiai pažinojo Beatričę. Deja, jų namuose nebuvavo nei fortepijono, nei pianino, o aš buvau pakviestas į radijo komitetą diriguoti simfoniniams koncertams. Kadangi pagrindinis Lietuvos radijo simfoninio orkestro dirigentas Abelis Klenickis tuo metu buvo išvykęs, man tekėavo per mėnesį diriguoti apie aštuonis koncertus. Nors ir vienos dalies, bet vis tiek nemažas krūvis. Tekėavo intensyviai rengtis. Taigi iš ryto pirmiausia eidavau pas Grincevičiūtę, kuri tuo metu gyveno Labdarių gatvėje, aklųj bendarbute, kur turėjo atskirą didelį kambarį. Ten stovėjo instrumentas. Aš pas ją

skambilavau apie pusę dienos – gal iškyrėdavau, bet jি nesiskundė, nors domėjos mano darbu. Vėliau ji gavo mažą butuką, paskui ji pakėtė į kitą.

Susitikusios su mano mama, mėgdamo šmaikštauti – prisigalvodavo tik joms suprantamų žodžių, žodžių, juokingai prasivardžiuodavo, pavyzdžiu, jā daug kas vadino Bėja, o mamai ji buvo Beutatik. Mano mama ji vadino Pli ar Pliček (Irena Geniušienė mananti, kad tai kokio nors malonus lenkiško žodžio mažybinės formos dalis). Neprisimenu Grincevičiūtės liūdnos, paniurusios, tik gyvą, viskuo itin besidominčią. Mano šeimos moteriškūji nepamiršdavo paklausti: „O kokios spalvos siandien tavo suknelė?“

Laba mėgo tvarką – puikiai žinojo, kur kas padėta. Jei ateidavo svečių ir perkeldavo daiktą į kitą vietą, būdavo labai nepatenkinta, nes reikėdavo jo ieškoti. Idomu – Beatričė turėjo Dantės statulėlę iš dramblio kaulo ir dažnai mėgdamo ją liesti. Apskritai Beatričė buvo pažangiu pažiūrų žmogus, ne miesčionė.

K. L.: Jūs, kaip akompanuojantis pianistas, esate nemažai koncertavęs su šia dainininkė. Gal galėtumėte plačiau papasakoti apie Jūsų

kūrybinį bendradarbiavimą?

R. G.: Pokario laiku mums teko nemažai koncertuoti, ypač mokyklose. Dažnai padėdavau jai mokyti naują repertuarą, bet nebuvau pagrindinis dainininkės akompaniatorius – jos nuolatiniai partneriai tuo laiku buvo Balys Dvarionas, Nadežda Dukstulskaitė. Darbas su Grincevičiūtė vyko sklandžiai. Kadangi buvau jaunesnis, savo nuomonių nereiškiau – ką ji sakė, tā ir dariau. Ji man ypatingu reikalavimų ar pastabų taip pat neturėjo.

K. L.: Kaip B. Grincevičiūtė pasirinkdavo repertuarą, kas lėmė kūrinių atranką?

R. G.: Grincevičiūtės repertuaras buvo labai įvairus. Anais laikais, tieša, kokias gaidas pavykdavo gauti, tokius kūrinius dažniausiai ir atlikdavo. Išmokti naują kūrinių jai būdavo sudėtinga – reikėdavo, kad kas nors paskambintų melodiją ir padiktuotų tekstą. Tačiau išmokdavo labai greitai. Jos repertuaras ypač prasiplėtė pradėjus dirbtį radijo komitete – ji turėjo tam tikrą koncertų normą, gaudavo pastovų atlyginimą, o ne atsitiktinius honorarus. Šiek tiek privalėjo taikytis prie radijo komiteto vadovybės reikalavimų, bet repertuaras aprėpę įvairią muziką, nebuvavo taip, kad tik tam tikri kūrinių ar žanrai dominuotų.

K. L.: Daugelyje šaltinių minima, kad tiek tarpukario Lietuvoje, tiek pokario metais mūsų krašte itin klestėjo operinis dainavimas, o kamerinio dainavimo tradicijos nebuvavo plačiai puoselėjamos. B. Grincevičiūtė laikoma viena pirmųjų atlikėjų, peržengusių šią ribą ir dainavusius tik kamerinę muziką. Kaip, Jūs nuomone, ji atrodė greta kitų to meto dainininkų?

R. G.: Jos pagrindinis užsiėmimas – kamerinių dainavimais. Buvo ypač muzikali, nors balsas, sakyčiau, „mažas“. Dainingas, bet nedidelio diazono ir jėgos.

Irena Geniušienė: Tačiau jos balso tembras buvo labai gražus.

R. G.: Žinoma, palyginus Grincevičiūtės dainavimą kūrybinės veiklos pradžioje ir pabaigoje, skirtumas juntamas didžiulis. Ji domėjos balsu pastatymu, mes dažnai su ja apie tai kalbėdavomės. Iš pradžių Beatričės balsas buvo, vokalistų žodžiais tariant, nepakankamai „atremtas“, tačiau ji ieškojo, stebėjo, klausėsi kitų vokalistų, ir jos pačios dainavime atsirado „atrama“, suteikianti balsui jėgas. Man atrodo, jog kuo toliau, tuo Beatričė dainavo geriau.

K. L.: Kokias prisimenate ryškiasias operos dainininkes, anuomet rengusias kamerinių muzikos koncertus?

R. G.: Pokario metais didelį repertuarą, ne tik operos arijas, buvo parengusios Aleksandra Staškevičiūtė, Vlada Mikštaitė, Rimantas Siparis. Apskritai, kamerinio dainavimo aplinka anuomet buvo kulkli.

Klajūnai ir klajūnės

Iš laiškų toli nuklydusiam vilniečiui

Edmundas Gedgaudas

Taigi, mudu abu klausėmės iš Budapešto transliuoto „Kristaus“. Gaila, kad įterpei pertraukėles (jei būtų ne radijas, o TV, gal jų ir neprirciktų), tad nežinau, ar patyrei, kaip beveik tris valandas Franzo (rašydamas sunkiai priprantu prie Ferenczo – kaip ir tu...) Lisztu muzika mus veda per įvairias susikauptimo ir meditatyvumo būsenas. Pamiršdami laiką, klausomės pakaitom tai vien instrumentu, tai choros. Didingai tėkmeli protarpiai prireikia solistų. Kompozitorius čia viskas protu ir širdimi tiek subrandinta, jog nieko nevalia išimtinėti, trumpti.

Vilniuje buvo atlikti tos oratorių fragmentai, taip paminint 200-ąjį Liszto gimtadienį. Nesamoni! Tik jos visuma mus artina prie to, ko neįsakysi žodžiai, pavedėja tolyn nuo vartotojų rutinos. O gal mes to jau nebenorim? Na, už mus iš klausimą atsakė Juozas Domarkas.

Mūsų orkestrui, kaip žinai, reiki progū, primenančiu apie išskirtinius suartėjimus su muzika. Bet vos išvyksta orkestro dvišią pažadines dirigentas, rutina vėl čechoviškai snabžda „...nesijaudinkit, viskas bus kaip buvę...“. Retskykiai atvažiuodamas į Vilnių, Tu daug ką aiškiau už mus pastebi. Gausėja kultūros griuvėsių, kuriems nelemtaapti didingiemis.

Nemalonai tema. O giriama kiekviena proga arba ir be jos. Ir dar kaip! Jei nepagiedi pats sau himno – tavęs nėra. Kadaisi į valias prisiklauso apie lietuvių santurūmą, kulkumą. Bet juk dar aptikdavai ir vieną kitą pavyzdį. Dabar galiu, lyg koks amerikonas, tarti: „Pamiršk!“

Tiek to. Verčiau apie Mūzos Rubackytės šauniai sumanytą (jau antrajai!) pianistų festivalį, skirtą tai pačiai Liszto sukakčiai ir dar šimtmečiu nuo Čiurlionio mirties. Man jis prasidėjo nuo spaudos konferencijos

fragmento. Kodėl ne nuo jos visos? Matai, laukė buvo iki graudulio grąži, rudeniskai saulėta diena. Gal jau tokia paskutinė?

Vakaras. Vartau kameriniams dainavimui skirto koncerto programą. Lisztas, o antroje dalyje Rachmaninovas. Dainuos maskvičė Irina Dolženko, akompanuos Irina Davidova iš Rygos. Visi poetiniai tekstai atspausdinti originalo kalba, greta ir lietuviškai, prie kiekvieno – po paveikslų reprodukciją. Casparas Davidas Friedrichas, Viktoras Borisovas-Musatovas... Skirtingi pasauliai (kaip ir epochos). Dykai dalijamas albumėlis parengtas su meile, dailiai sumaketuotas. Sako, kad pianistės rūpesčiu, Rygoje. Niekur neparašyta. Taurus anonimiskumas.

Bet išgirstu pirmą Liszto dainą...

Poeto ir kompozitoriaus jai skirtas

prašymas skambėti tyliai („Kling leise, mein Lied...“) eina šuniui ant uodegos. Didingos rimties sklidimi

Friedricho paveikslai siunčiami tuo

pačiu adresu. Vokiški žodžiai skęsta

ir niekas jiems rankos neištis.

Užtut kokia palaima dainininkai pa-

sijusti faraono dukterim. „Aida“!

Ammeris, visa savo balso jėga ir gro-

žybe prakeikianti žynius! Išivaizduo-

ju ją klausiant: „Argi Verdi nebubo

romantikas?“ – „Taip, nuostabojį

pasaulio scenų kerėtoja, bet net ir

albumėlis kreipia kiton pusėn, kitokio

romantizmo link, gal jums ne-

paaikšino nuovoki pianistė, kurios

skambinimo – o jis iš tiesų geras –

jūs dažniausiai ir nesiklausot, bet gal

ji beviltiškai numojo ranka? Tačiau

supraskit, čia viskas tampa „ne iš tos

operos“, kebløka smulkmena...“.

Toks tad mano mintys dialogas su

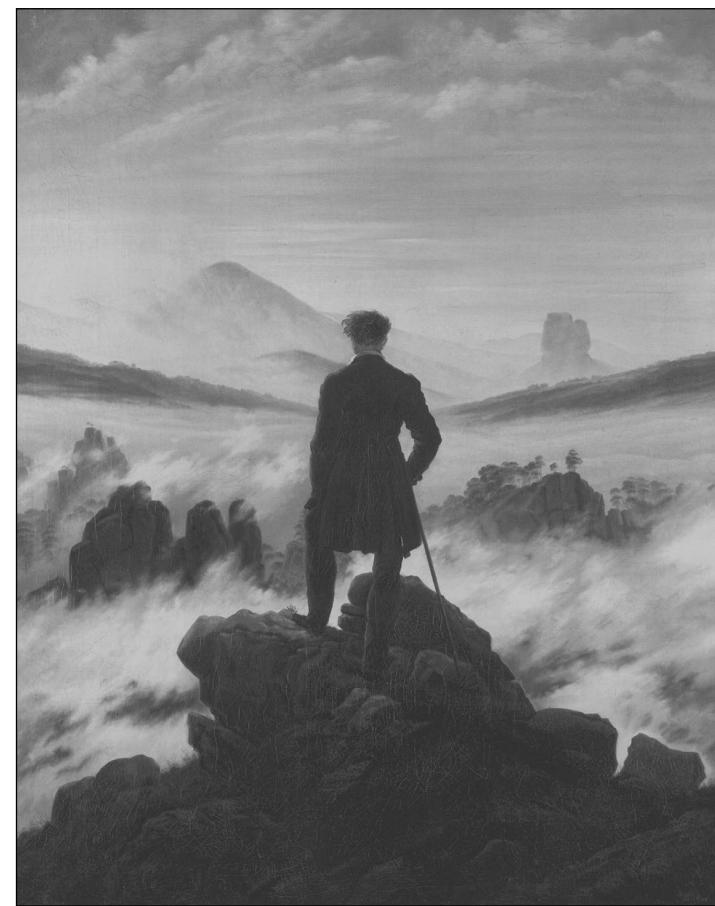
soliste per pirmą koncerto dalį.

Ar po pertraukos likti ir klausytis Rachmaninovo? Neryžtingai sugrižtam į savo vietas. Ižengia koncertantės. Kitos sukelnės! Prieš dainininkę nebéra pulto su natomis ir prakeiktais vokiškais tekstais. Ji pagaliau iš tiesų susikaupia. Dai-

nuoti dar nepradėjo, o jau pajunti, apie ką bus romansas. Kitas irgi. Solistė eina pažystomas tradicijos su mintu taku, žodžius jau irgi apytikriaigirdžiu. Kad dar paliktu ramybėj žemojo registro „čigonis-kus kerus“.

O pameni Zaros Doluchanovos koncertus? Bet jos įdainuotų plokštelių vis nedrįsau – po štiekos metų – pakartotinai klausytis. Gal pañai baisoka atversti kai kurias jaunystėj žavėjusias knygas. Ne per seniausiai pasiryžau. Žinai, jos įdai-nuotas ciklas „Moters meilė ir gyvenimas“ šiandien praverstų kokiame nors kamerinio dainavimo seminare. Nors žodžiai rusiški, bet iš tiesų pajaustas (ir „pračiupinėtas“ – sakyti Truiyks) Schumanno romantizmas. Tokio jo ir ne vienam pianistui vertėti pasiklausyti.

Tu kaip tik buvai Vilniuje, kai Stefanas Lano dirigavo „Turandot“. Juk ir jos režisūra, ir scenovaizdžiai – aukštasis teatrinės vaizduotės pilotas. Solistų partijos ir visa partitura ne iš lengvųjų (švelniai kalbant), o kaip skambėjo! Puikus spektaklis netikėtai iš repertuaro dingi lyg koks miražas. Kad aš ką nors suprasčiau. O dabar šis dirigentas ėmėsi vieno iš simfoninių festivalio vakarų. „Meisterzingerių“ uvertūra, „Tristano ir Izoldos“ įžanga ir, aišku, finalas – „Liebestod“. Kitokio alsavimo, neignoruojamos vidinės kūrinių logikos gaivinamas orkestras, o šalia Wagnerio muzikos – abu jo uošvio koncertai. Itaigiai susikupusi Mūza išmintingai pasitiki diri-gento vizija. Ir klausytojų įtraukia šių muzikos dramų eiga, fortepijono ir orkestro spalvų jungtys. Vis labiau pamégstu Liszto Antrajį. Kuo tai ne simfoninė poema? Na ir kas, kad pianistė jo faktūroje palieka vie-ną kitą pamėgtą puošmeną. Elegan-cija siuo atveju dera su vyriškai valingu visumos peizažu (juk ir virš debesų užkopės C.D. Friedrico klajūnas atrodo lyg dabita).

Casper David Friedrich. „Klajūnas virš miglų jūros“. 1818 m.

Priešybių vienybė... Damos žave-sys Mūzai leidžia spaudos konferencijoje pasakoti apie tai, jog per du mėnesius ji lėktuvu skrido dvie-šimt septynis kartus. Nuo Buenos

Airių iki Islandijos! Todėl suprato

pasaulį esant iš tiesų grąžų. O Ste-

fanas Lano tik pasiguodė – tose pa-

čiose Buenos Airėse jি užpuolę trys

banditai atėmė krepši, kuriame bu-

vo baigiamo raštyti jo Koncerto for-

tepijonui natos. Vienintelės. Štai

tokie atviravimai. Dabar pabandyk

virtuožės pasakojimą idėti į diri-

gento lūpas, o jo į. Feministiš-

džiaugsmui? Nesulaiks. Nusilenkim

prieš Goethes „Das Ewig-Weibli-

che...“ Sokurovas randa tų žodžių

vertą savo „Fausto“ finalą. Ledo

sukaustyame pasaulio paribyje

Faustui akimirkai nušvinta kosmi-nė Margaritos vizija, stelbianti že-miškus potyrius, jų perteklių filme. Gal Faustas tampa romantiniu Schuberto klajūnu?

Nesiplėtoj, nes turiu pamąstyti, ką šiandien kalbésiu atidaran Beatričės šimtmečiu skirtą parodą ir dainininkų konkursą. Pas mus to-kiomis progomis žodžių upės ir upeliai tvinsta. Man pačiam nese-niai taip nūtiko pristatant Linos Navickaitės-Martinielli knygą, nemalonu prisiminti, tad suprask. Tik susirask internete Liszto konkursų laureatus – Alexander Umanną, Gáborą Far-kasą, Masataką Goto. Pasiklausyk jų, brūkštelk man savo išpūdį. Aš irgi prašysiu, nes Vilniuje juos gir-dėjom.

ATKELTA IŠ 2 PSL.

Ir dabar operos dainininkai ne taip jau dažnai rengia kamerinius rečitalius.

K. L.: Pračius amžiaus 6–8-ajame dešimtmetyje B. Grincevičiūtė buvo viena populiariausiai Lietuvos atlikėjų. Kaip manote, kokios savybes lėmė jos populiarumą?

R. G.: Nors ji buvo akloji dainininkė, labai aktyviai dalyvavo muzikiniame gyvenime, rengdavo daug koncertų, susitikdavo su visuomenė.

I. G.: Sakyčiau, kad tai labiau iš-ordinės priežastys. Mano artimieji, mano karts draugai bei pažystami pripažino, kad jos balsas nebuvo itin galinas, bet be galio nuostabus. Ji dainuodavo labai nuoširdžiai, „už širdies griebiančiai“, pavyzdžiu, „Žvaigždutę“, „Ulijoną“, „Ave Maria“... Banalus palyginimas – „sidabri-

Irena Geniušienė. Beatričės Grincevičiūtės portretas. Iliustracija Vidos Krakauskaitės knygai „Dainorėlis 2“. 1994 m.

nis varpelis“, bet iš tikrujų tokys, tokys skaidrus buvo Grincevičiūtės bal-sas. Jame skambėjo nenusakomas lie-tuviškumas, rodos, atklydės iš tolimos praeities, nostalgija dvelkianti „lietu-

viška gaida“. Tai darė didžiulį po-veikį. Ir kasdieniame gyvenime Be-atrīčė buvo visiems vienodai nuoširdi, draugiška, dėmesinga. Atrodė, kad ji tiesiog spinduliuoja meilę

žmonėms. Pati jos dvasia paverdgavo klausytojus, todėl ji ir buvo populiari.

Nuolat lankydamas Operos teatre, Filharmonijoje ir kalbėdama su draugais, kolegomis, aptardavo, net po kauliuką išnarstydavo spek-taklius, koncertus. Turėjo savo aiš-kių nuomonę, dažnai be užuolankų pareikšdavo ir kritiškų pastabų. Ne visuomet norėdavosi jai pritarti, bet jos autoritetu buvo pasitikima, Grincevičiūtė darė įtaką bendrai opinijai, muzikos reiškinų vertinimui.

Mūsų šeimai labai reikšminga tai, kad Grincevičiūtė akompanuodavo Rimas, o vėliau ne vieną sykį akompanavo Petras (sūnus, pianistas Petras Geniušas, – **K. L.**), dar besimokydamas Čiurlionio menų mokykloje. Beatrīčė ten dirbo iliustratore, tad Petriui, kaip ir kitims besimokantiems pianistams, teko jai akompanuoti. Kartu jie muzikuodavo ir Kaune pas močiutę.

Po daugelio metų man teko iliustruoti Vidos Krakauskaitės vadovėlio „Dainorėlis“ vieną dalį, kurioje yra skyrelis apie Grincevičiūtę, tai teko piešti jos portretuką. Žinoma, iš nuotraukos ir iš atminties.

K. L.: Muzikologė Ona Narbutinė yra rašiusi, jog Beatrīčė, kaip žy-mią kultūros veikėją, galima drąsiai statyti į vieną gretą su Žemaitė, Šatrijos Ragana, Salomėja Nérimi. Ko-kią vietą, Jūsų nuomone, Grincevičiūtė užima lietuvių kultūroje?

R. G.: Taip jau susiklostė, kad po-kario laikais Lietuvoje nebuvo gry-nai kamerinių dainininkų, Grincevičiūtė buvo pirmoji, kultivavusi vien kamerinę muziką – ypatingą muzikos sritį, glaudžiausiai susietą su žmogaus pasaulėjautos, jo dva-sios formavimu. Dainininkė labai daug nuveikė šioje srityje, galbūt daugiausiai iš visų. Tuo ji užima ypa-tingą vietą – savo vietą.

KALBĖJOSI
KRISTINA LOGVINOVIENĖ

Interpretuojant „Mirandą“

Shakespeare'o festivalis Diuloje

Marija Ševcova

Dar iki premjeros Vilniuje, praėjusią vasarą Oskaro Koršunovo „Miranda“ buvo parodyta VII Shakespeare'o festivalyje Diuloje (Vengrija). Siūlome skaitytojams Londono universiteto Goldsmitho koledžo profesorės teatrolės Marijos Ševcovos apžvalginio straipsnio dalį, skirtą naujausiam O. Koršunovo spektakliui. Straipsnis „Diulos Shakespeare'o festivalis“ publikuotas Kembridžo universiteto žurnalo „New Theatre Quarterly“ šiu metų 4-ajame numeryje.

(...) Oskaro Koršunovo režisuo- ta „Miranda“ pagal Williama Shakespeare'o „Audrą“ – tai pusantros valandos trukmės smūgis žemai juostas, kurio poveikį nuo pradžios iki galo kartu su kulminacija – pui- kiu surrealiniu *coup d'théatre*, – reikia patirti kaip kūno streiką, smegenims dar nespėjus suvokti, kas atsitiko. Tai ne žaidimas su žiū- rovių jū malkiniant – Koršunovas yra per daug skrupulingas režisierius, kad regžtų tokius samokslus. Jo paties ir jo nuostabijų aktorių ejimai yra aiškūs – dažniausiai stebinan- tysi, ne visada lengvai įskaitomi, bet visuomet aiškūs; be to, visada tiksl- lingi, pavyzdžiui, ryžtingi ir staigūs tévo (Povilas Budrys) ir dukters (Airida Gintautaitė) ejimai šachma- tu lentoje, kai jie žaidžia ne šachma- tais, bet „Audrą“. Tiesiog analitinis suvokimas, nors ir dalyvaujantis intensyvioje vaizduotės veikloje, ku- rios reikalauja spektaklis, gali išfil- triuoti sudėtingas prasmes tik jam pasibaigus.

Analitino aiškumo dėlei spek- takli galima būtų suskirstyti į ketu- ris lygmenis, kuriuos Koršunovas, apdovanotas ryškiu sintezės talen- tu, glaudžiai supina tarpusavyje. Pirmasis – tai pasakojimas apie tai, kai iš tikriųjų vyksta scenoje. Pros- peras skaito ir vaidina Shakespeare'a Mirandai, savo neigialiai, prikausty- tai prie fotelio dukteriai. Koncen- truotoje pjesės versijoje jis vaidina Kalibą, Antoniją ir Ferdinandą, kurio vardą Miranda išskiemojuoja – „Fer-di-nan-das“, spausdama iš sa- vęs garsus ir nekantriai gestikuliou- dama Prosperui, kad jau atėjo laikas pasirodyti jos mylimajam. Iš to gali- ma suprasti, kad ji moka „Audros“ istoriją atmintinai ir yra išjautusi šir- dimi Prosperui dažnai ją skaitant.

Kai Prosperas galiausiai išburia Ferdinandą pasitelkdamas teatro „magija“ – taip netgi dvigubai su- vaidindamas Shakespeare'o bur- tinninko vaidmenį, – šis pasirodo esąs besigažinantis moteriškas narcizas apnuoginta krūtine, su pirato ska- rele ant galvos. Ši scena – tai pats juokingiausias iš visų gretinamų vie- nas su kitu satyriniu įvaizdžiu, kurie ryškiai kontrastuoja su Pros- pero-tėvo švelnumu, kai spektaklio pradžioje jis šaukštū lyg vaiką mai- tina savo dukrą ir ragina ją išsižio-

„Miranda“

D. MATVEJEVO NUOTR.

ti. Švelnumas trunka neilgai, – ne- trukus spektaklio veiksmas negai- lestingai krypsta į siaubą.

Antrasis lygmuo – numanomas politinis, tarnaujantis kaip visumos įrėminimo priemonė. Prosperas rausiasi po knygų lentynas ieškodamas ne tik alkoholio, bet, atrodo, ir pasiklausymo įrangos, pavyzdžiu, skubiai pakelia telefono ragelį. Šias užuominas, kad jis gali būti sekamas disidentas, kontekstualizuojua televizijos rodomai vaizdai, kuriuo- se matome sovietų vadovus prie Kremliaus sienos. Vaizdas turi per didelį socialinį ir politinį krūvį, kad galėtų būti nekaltas, ypač Lietuvuje, kuri pirmoji iš sovietinių respublikų paskelbė nepriklausomybę 1990 m., anksčiau nei Gorbačiovas formaliai nutraukė Sovietų Sajungos egzistavimą 1991 m. gruodžio 26 d.

Svarbiausias dalykas – nuo spek- taklio pradžios nuolat kartoja „Gulbių ežero“ scena mažame televizijos ekrane. Odetos temą – šio baletu skiriamąją temą, kuri suteiki- kia scenai tokį skausmingai stiprū poveikį, – nuolat pertraukia trūk- džiai ar Kremliaus vaizdai, arba ekranas apskritai išsijungia. Sunku identifikuoti nuostabiai šokančią gulbę, nors tai gali būti ir Maja Pliseckaja, kuri 8-ajame dešimtmetyje, apie kurį čia greičiausiai kalba- ma, tebebuvo sovietų *prima ballerina assoluta*. Šis baletas, svarbi kultūrinė ikona Rusijoje, buvo nau- dojamas kaip hegemoninės kultū- ros atributas pavergtose sovietų res- publikose, tarp jų – ir Koršunovo Lietuvoje; čia Koršunovas nepa- miršta pabrėžti, kaip politika nusa- vina meną. Reikėtų priminti, kad mirus svarbiausiams politiniams vei- kėjams, radijo ir televizijos translia- cijos būdavo nutraukiamos ir jas pa- keisdavo šis baletas – akivaizdus ženklos, absurdūs savo nuspėja-

mumu, kad vyriausybė dangsto rim- tus įvykius. „Gulbių ežeras“ buvo transliuojamas ir per 1991 m. rug- pjūčio 19 d. pučą Maskvoje, pagrei- tinusį Sovietų Sajungos žlugimą.

Nesvarbu, ką žino žiūrovai ir kokį atgarsį šios politinės aliužijos jiems kelia, – savo spektaklyje Koršunovas juos prikasto prie Prospero ir Mi- rando istorijos. Šokanti gulbė asoci- juoja su kičine balerinos statulėle knygų spintos lentynoje, – įsimintino- je scenoje ją pastveria rytžo pagauta Miranda, norėdama išgelbėti nuo té- vo. Tai Mirandos ikona, jai ne ma- žiau šventa nei Prosperui jo knygos, apie kurių vertę jis primena dukrai, kai ji numeta vieną ant grindų.

Mirandai, Shakespeare'o skaitymo seanso belaisvei klausytojai, var- gu ar reikia tokio priminimo. Bale- tas ir knygos, kad ir kokiems tikslams juos naudojo politinė sistema, yra in- dividualios laisvės ginklai – vaizduo- tės laisvės, laisvės jausti, drėsti ir veik- ti, kaip ir elgiasi Prosperas, ir kaip moko elgtis savo dukteri – su meile. Miranda yra Prospero duktė, ge- riausioji jo sielos dalis, tokia, kokia ji yra ir Shakespeare'o „Audroje“; Koršunovas perskaitė tai šiame kū- rinyje su gilia ižvalga.

Trečiasis lygmuo yra Koršunovo meninė forma, kuri yra artima siu- realizmui, dadaizmui ir Oberiutams (labiausiai Daniilui Charmsui ir Aleksandru Vvedenskiui); šiuo at- veju jai padarė įtaką Bergmanas bei Tarkovskis, o per popkultūrą – ir siaubo filmai. Tačiau jo stilus išlie- ka nepakartoamas, jis pateikia mums vieną sukrėtimą po kito, kurdamas tarsi muzikinį bangavimą po uvertū- ros, kurioje tévas maitina dukterį kasdienėje svetainės aplinkoje.

Sukrėtimu serija prasideja, kai skambant kurtinantiems elektroniniams garsams, bangų ošimui (ispū- dingia Antano Jasenos muzika) ir ryškiai blykčiojant stroboskopui, scenos gale atsilapoja matinio stiklo durys, ir nerangus Prosperas ges- tikuliudamas pradeda vaidinti

me pasirodo į skirtingus persona- žus įsikūnijantį jos tévas. Vėliau lyg akrobatė susirango ankštame sieninės spintos skyrellyje, o paskui staiga išnyra ant jos. Kontrastingos tonacijos primena šméklių pasirody- mus, kurių laiką savo vaizdinio montažo kompozicijoje Koršuno- vas tobulai apskaičiavo.

Laisvės motyvas prasiskverbia ir į ketvirtą, alegorinį-simbolinių, Kor- šunovo kietai sumegztu audinio lyg- menį. Būtent čia iki galo atskleidžia jo aliužijos į „Gulbių ežerą“ reikšmę: nors spektaklis yra apie laisvę, jis taip pat ir apie meilę. Staiga, lyg perkūnas iš giedro dangaus, pasirodo už durų susisepitusios keturios balerinas ant puantų. Muzy- ka – tai baleto (ir spektaklio) pra- džią ir pabaigą susiejanti Odetos tema, Miranda, tebevilkinti naktinius marškinius, yra viena iš balerinių, o jos partneris – skarelė ryšintis Ferdinandas (tik dabar jis – tikras baletė šokėjas). Šios scenos siurre- alizmas pribloškia ir sužadina ga- lingas emocijas būtent todėl, kad čia laisvė eina viena greta su meile. Jos poveikį sustiprina dar ir tai, kad ne taip seniai spektaklio garso takelyje girdėjosi paukščio sparnų plazdejimai. Atidžiai įsiklausius, sparnais plakė sugautas paukšteliš, galbūt paukšteliš narvelyje, šiaip ar taip, ši simbolinė sāsaja tampa akivaizdi šokant Mirandai.

„Gulbių ežero“ naudojimas Kor- šunovo spektaklyje išreiškia daugia- lybes alegorijas; tarp jų yra ir para- lelė tarp Prospero ir Rotbaro, kuris taip pat yra burtininkas – piktasis, įkalinės Odetą ir jos drauges gulbių kūnuse, iš kurių jas gali išlaivinti tik meilę. Shakespeare'o kūrinyje taip pat slipy užuominia, kad pabai- gęs savo darbą Prosperas išlaivina ne tik Arielį, bet ir Mirandą. Neži- nia, ar Koršunovas tai prisimena spektakliui pasiekus finalą, kuris, atrodo, yra Prospero mirtis, po jos – tamsoje skambantis telefonas.

Telefonas skamba grėsmingai, tu- rint galvoje ankstesnes politines užuominas; Sovietų Sajungos istoriją lydėjo naktiniai skambučiai, kuriems pasigirdus žmonės dingdavo – būdavo nužudomi arba išvežami į gu- lagus. Panašu, kad Shakespeare'o sala Koršunovai yra gulago metafora, ir šis didysis gulagas yra antroji me- tafora, užklojanti pirmąjį – pasau- lio-svetainės, kurioje gyvena Pro- speras-tévas ir Miranda, „gulag“.

Kad ir kaip žiūrovai suvoktu spek- taklio baigiamąjį dalį, Koršunovas nukreipia jų žvilgsnį į tai, kas, ne- paissant galimai satyrinio aspektą, iš tikrųjų yra jo meilės poemą bebai- mei, rizikuojančiai savo gyvybe Mi- randai. Ji atsistoja ant kojų ir išeina šokdama su savo Princu, šitaip palikdama tyrą ir nesentimentalų vilties ženklą juodoje Koršunovo vi- satoje – ir jam pačiam. Reikia ne- eilinės dvasios, kad laimėtum, pa- stateš už tokį spektaklį, bet tai jau padaryta – ir laimėta.

VERTĖ AUŠRA SIMANAVIČIŪTĖ

Ar šokis praturtino vaizdą

Šokio programos „Judanti tekstilė“ refleksija

Virginija Vitkienė

Paradoksalu, bet šiuolaikinėje kultūroje, dar vadinaudžiame vaizdus kultūra, statiskas vaizdas meno varojimo praktikose tapo paraštiniu dalyku. Vaizdai privalau kisti (tarkim, videoprojekcijoje). Arba žiūrovui būtina pasiūlyti judėjimo trajektorijas (instaliacijoje) ir sąlygas (kai erdvė sukuriamas sāsajomis). Iðaiktintas vaizdas / akistata su vizualiu meno objektu šiuolaikinį žmogų erzina iš esmės, nes tariamai stabdo jį nuo raminančio veiksmo (nesvarbu, kuria kryptimi). Reniantis vizualiai vartoti meno kūrinius galerijoje viliamasi, jog bus pasiūlyta „skaidrių projekcijos“ versija ið vaizdas keisis kas 5 sekundes.

Šokio spektaklio invazija į statisko meno kūrinio erdvę projekte „Judanti tekstilė“ manipuliuoja žiūrovo jausnomis: viena vertus, su kaupu pateisina viltis (pagalbiai) rengti prieš save kintantį vaizdą / meno objekta, kita vertus – nepaleidžia žiūrovo minčių, žvilgsnio, mąstymo ir emocijų gerokai ilgiau, nei jis būtų skryęs vienam iš parodos kūrinių pažiūrėti. Tad buvimas dabar vykstančiame vizualaus meno kūrinyje dirgina ir lažo iþprastus vaizduojamojo meno suvokimo stereotipus – kvestionuoja ne tik žiūrovų (kurie ši kartą susimaišę – parodų lankytajai ir šokio teatro gerbėjai), bet ir projekte dalyvaujančių vizualiųjų menininkų įsivaizdavimus. Pastarieji, dirbdami kartu su choreografais, privalėjo „atsukti“ iþprastą procesą ir vėl įveiksminti tai, ką gan nelengvai buvo iþplėsę iš besikeiciantį vaizdų ir bégimo (nuo, iš savęs) kultūros. Ypač nelengvai ir netrumpai tas iþplėšimo procesas vysta klasikines tekstileis technikas naudojančiųjų kūrbyje. Pavyzdžiu, Vita Gelūnienė tapiseriją „Vienaragio medžioklė“ audė trejus metus, dėdama pastangas atitinkti tuo realus buvimo dabartieje ir sugrižti į viduramžius besisavinančią tikrovę, kur vienaragį vis dar medžioja tyrumo iþtroškusieji. Nekaltumo kulta keičia odė nesciajai, vaisingajai, o kūdikis angelo sparnais laimina dantis iþsiepuþi priglaustą benamį šunį. Tapiserijoje sustingdytas vaizdas turi tiek vidinės energijos ir priešistorės, kad menininkė negalėjo jo užbaigtu iðskutiniu užtvintintu siulu. Todėl šalia pristatomos Evaldo Janso sukurtas filmas, kurio vizualiai raiškai choreografiją kûrė Birutė Letukaitė. TV ekrane greta šelmiškų mizanscenų nepaliuojamai transiliuojamas uþrašas „Repear A-B“ ir garso takelyje leidžiami (ne)atsitiktiniai pokalbiai „Vienaragio medžioklės“ tükstantmetį sujungia į reikšmių grandinę. Ši jungtis kūrinio personažus (menininkę, jos pasirinktus herojus, šokėjus, choreografi, filmo kûrėjų) paženkliniai instinktyviu veiklumu: medžioti – reiškia tykoti kito, dėti pastangas jí suciupti ir nukauti. O tai – patogus bûdas negalvoti apie

buvimą dabar. Veikti kažką, kad tik pabégum nuo to, kas esi, su(si)kurti alternatyvią realybę, kurioje gali, pavyzdžiu, pasirodyti, jog noras turėti vaikų yra savanaudiškumo apraiška.

Silja Puranen (Suomi) savo kūrinių sujudinimu rūpinosi kartu su choreografe Anne-Linn Akselsen (Norvegija) ir režisieriumi Adriánu Minkowiczium (Argentina). Neigaliųjų (pati ji įvardija – iðsigimélių) cirko scenos kūrimas meno erdvėje yra neatsiejamas ne tik nuo menininkės kritinio poziūrio į farso kultūrą, bet ir nuo jos asmeninės partities. Siamo dynių „perplysimas“, kritimas nuo cirko arena šuoliuojančio žirgo ar peilio svaidymas į gyvą taikinį virsta įtampos kupina scenografija šokio performansui „Iš tavo sapno matau save aš krentant“. Dvimačiai Siljos kūrinių dialoge su neigaliųjų spektakliu šokio sceneje virsta savo paties simuliakru, vieta, kurioje galynėjasi silpnieji ir stipriji, keisdami minétus vaidmenis atsitiktine tvarka. Iš parodos erdvėje sukurto sapno iškristi siuloma ne tik šokio herojams. Atlikėjų judesiai (daugiausiai jie vienas kitą lanksto, sudėlioja, iðlanksto ir perustumdo) sukurta veikiančiųjų tarpusavio priklausomybė – silpnojo ir stiprijo – turėtu priminti bemaž kickvienam žinomas nesvarumo bûsenos – kritimo, patiriamu sapne – ekstazę, kai kartu iðgyvenami ir baimės bei įtampos, ir begalinės laisvės jausmas. Tačiau spektaklis sukuria matymą ið šalies, sustiprina atsiradimo nuošalyje bûseną, iðstinka kaip koks iðstumimas iš savo aš, palieka su kulminacijos ir sukrėtimo trûkumu. Vizualija prasme įvairios judančios „gyvenimo cirko“ scenos paverstos bendra ne savo gyvenimo ar sapno versija.

Almyros Weigel (Lietuva, Vokietija) kūrbyje jau gerą dešimtmjetį prijrostė (sukonstruota iš karštų klijų su įvairiais priedais) yra uniforma, už kurios paslepia moters esatis dëlei „aukštėsniu“ – visuomenės lükesciųs pateisinančių – tikslų. Namų šeimininkę, kirkęjų, siuvęjų, viręjų, motiną, verslininkę, direktorię, valdytoją, – įvairius A. Weigel kurtus moters amplia judesiu ciklu paverčia Birutės Letukaitės choreografija: stilinga, personifikuota, santykų dramas sceneje kurianti. I šokyje naudojamo Kristijono Jakubsono filmo personažų bûrų įsiliejo ne vien šokėjai, jo kūrimas tapo intervencija į viešas miesto erdves, nuotykiu, spektaklio metu iðsiveržiančiu į parodos erdvę. „Ar aš esu tas, kas aš esu?“ pavadinimu klausia spektaklio kûrėjai, pasitelkdamos tekstilinius objektus ir tinklo (nuo žvejybai skirtos iki internetinio) metaforas. Pastarasis tinklas, leidžiantis moteriai (spektaklio herojai) bûti visur vienu metu, kartu iðlaisvina ją nuo savęs pačios ir nuo keisto klausimo, virtusio šio spektaklio pavadinimu. Šis ritualizuotas choreografijos spektaklis „iðriša“ ir „suriša“ A. Weigel asmenines patirtis.

Johannes Wielando (Vokietija)

Kenneth Flak, Külli Roosna, Inga Likšaitė. „Ratu“. 2011 m.

laike idėją. Žiūrovas spektaklio erdvėje visiškai laisvas judėti paskui mobilius aktorius, jis gali būti rankos atstumu nuo šokėjų, o gali stebeti juos žiūros lauko pakraščiuose. Spektaklyje iðstiko *deja vu*. Neįtikima, kad tarpdiscipliniuje Ingos kūryboje bendradarbiavimo su choreografais iki šiol nebuvo. Ir po šio projekto (jo vaizdo iðrašas vis dar eksponuojamas personalinėje menininkės parodoje PC „Akropolis“, Kaune, iki lapkričio 26 d.) nebegalēsiu įsivaizduoti jos kūrybos be choreografijos, judesio.

Patricia Gilytė (Lietuva, Vokietija) ir Né Barros (Portugalija) šokio spektaklio „4 milijonai“ erdvę kûrė apmâstydamos kūno sąlyčio su žeme, paviršiumi ir erdvę taškus. 4 milijonai: keturi kûnai, keturios pasaulio šalys, keturios kryptys, keturi Kauno šokio teatro „Aura“ atlikėjai. Patricijos Gilytės įvaldyta medžiaga – porolonas, jau dešimtmjetį šios menininkės naudojamas performansuose ir videofilmuose. Konceptualiai – gyvosios skulptūros iliuzijai kurti – naudojama medžiaga „Judančios tekstilės“ bendradarbiavimo projekte patikėta iki tol nepatinotos, ryškios ir temperamentingos portugalų choreografės vaizduotei. Porolono plokštumos – itin skulptūriška, scenografiška medžiaga, apmâstytu judesiu iš būtinų konotacijų pakylėjama į simbolinę erdvę. Sniego baltumos ir horizonto iðspūdis, lygaus paviršiaus nulemta tuštuma, formos kismas ir beprasmybės nuo jauta – jausenos, sukuriamas derinant medžiagiškumą, įtampos kupiną muzikos takelį („Betoniniai triušiai“) bei Né Barros kruþcijancią choreografiją. Veikėjai, nors ir parinkti lyčių pusiausvyros principu – dvi merginos ir du vaikinai, – per visą spektaklį ne(p)stebi vienas kito, tiesiogiai nebendrauja, beveik nesileicia. Minkštasis skulptūriškas porolonus kiautus šokyje tampa garsą, prisilietimą ir bandymą prisilausti slopinančią medžiagą (kaip kadais Josephu Beuys'o naudotas „apsauginis“ veltinis, turėjęs iðgydyti fortepijonus nuo prakeiksmo skambėti). Spektaklyje porolonas veikia dar nuosekliau. Veikiančiųjų ir žiūrinčiųjų neištinka akistata nei su kitu, nei su savimi. Pirmuosius apnikęs tik chroniškas bégimas nuo susidūrimo. Mažai spektaklyje iðnaudota ir choreografinė galimybė kristi, verstis kûliais, išnykti porolono sluoksniuose, ką, rodos, primytinai diktavo minktą materiją. Veiksmo metu niekaip negalėjau suvaldyti šokėjų plastikos galimybų modeliavimo savo galvoje. Greiciausiai tai galėtų būti konceptualiai ið anksto apmâstyta interaktyvioji spektaklio užmačia? Jeigu ir ne, tai jau tikrai yra pasirinktos medžiagos mistinės traukos įrodymas.

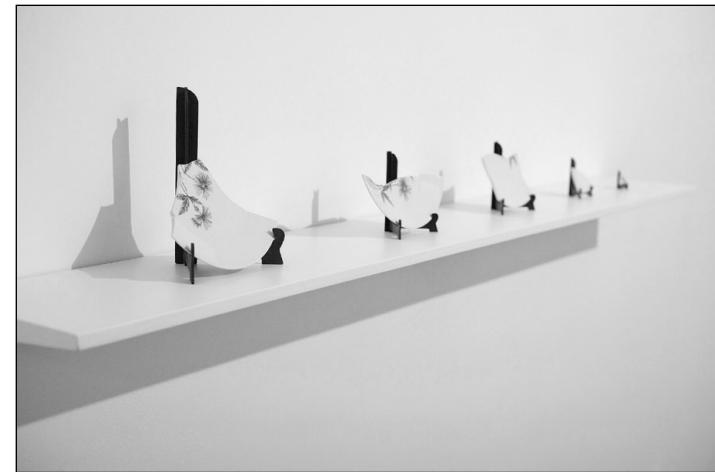
Šokio spektakliai „Melancholijos dézutė“ ir „4 milijonai“ rodomi Kaune ir kituose Lietuvos miestuose iki gruodžio vidurio. Programa: www.bienale.lt ir www.aura.lt

Industrijos saulėlydis

ATKELTA IŠ 1 PSL.

neveikiančios viešosios erdvės ir mitinės erdvės, į kurią patenkama pro dureles freskoje. O patenkama į patalpą, mano įvardytą kaip dievdvirbio dirbtuvė. Cia saugu nuo viso likusio pasaulio negandu, o įrengta nežinia kokiu laiku. Ir nors, atrodytų, dirbtuvė turėtų tarnauti aiškiam ir praktiskam tikslui, iš šios dirbtuvės gamybos ir fizinio darbo ženklai pašalinti. Joje galima kontempluoti knygų tomelius, o užklutam vizijos ant sienos užspaišti figūrų siluetus. Ir štai, apvaizdai, burtams ar stebuklui pasidarbavus, lentynos pilnos skulptūrelį. Tokia tad mitinė intelektualinė erdvė, kurioje galėjo dirbti Platonas, Tomas Akvinis ir Vytautas Šerlys, o dabar įsikūrė Žilvinas Landzbergas.

Grįžus į Saulėlydžio aikštę ir traukiant gilyn į galeriją, patenkama į kita Landzbergo instalaciją „The Future is Now“ („Ateitis yra dabar“). Nors „Sun Set“ ir „The Future is Now“ yra dvi atskirose instalacijose, jos puikiai susilipdo į bendrą mikrokosmą. Ypač jei įsivaizduose ūliau Žilvinas Landzbergas.

Jaime Pitarch. „Natiurmortas“. 2011 m.

K.S. ADOMENO NUOTR.

išvakarėse Mokytojų namų kolektyvas galės griebti tuos du, nors ir guminius, kelmus, ir tūti juos per Vilniaus gatvę. Ši žiauri fantazija mane aplankė prisiminus pagoniškajį kelmą Blukį, kuris simbolizavo šaknis (pradžią ir pabaigą), ir slibiną, ir visą blogį, kurį reikia nugalėti, kad grįžtų Saulė. Todėl, pravilkę per visą kaimą, senieji baltai tą kelmą sudegindavo. Turbūt Landzbergų kelmu tokis likimas neįstiks, nes jie sudėtingesni nei Blukiai. Ant jų viršaus uždėta kažkas panašaus į cilindrą. Jis mano simboliją lentelėje veikia dvieim kryptimis – kaip iliuzionistų naudojama talpykla triušiams bei karveliams ir kaip senos sistemos atstovo ir lygių teisių priešo akse suaras George'o Orwello veikale „1984“. Pradanginti ar bent paslėpti šaknis bei praeities blogio (sistemas)

mos) slibiną, gal tam cilindras stirkso ant kelmo? Balą, sekant Blukio logika, yra požeminio blogio akis, o čia ji – veidrodinė ir atspindininklu dengtas galerijos lubas ir mūsų pačių nustebusius veidus. Ir vėl nečia tampa instalacijos dalimi – požeminio blogio taip lengvai nepamatysi. Medinių pagaliukų užuolaida su sąlyginiai kalnų peizažu ir švytinčius lavos gabalai praplečia instalacijos geografiją ir verčia į kvadratiname kambaryste sutalpintą peizažą žvelgti tarptautiniu žvilgsniu. Taip lietuviški Blukiai tampa, pavyzdžiu, Švarvaldo girių ir Weberio ar Schuberto operų Blukiais.

Išejęs iš šios instalacijos patenkama į ispano Jaime'o Pitarcho parodos dalį. „Kad tik išsilaikytų“, – tenka galvoti žiūrint į jo pavojingai

balansuojančias konstrukcijas iš kėdės ir stalo. „Na va“, – sudužusios skardinė ir lėkštė. Šios duženos, iš eksponuotos specialiai joms sukonstruotose laikikliuose, skelbia dužimo (gruviimo, kritimo, nykimo) įvairiabriaunį ir mišlingą grožį. O ekspozicijoje aidintis gatvės pardavėjo šukliojimas ir prie batu pririšta kartuvių virvė nukreipia mintį „kad tik išsilaikytų“ prie šiuolaikinio žmogaus. Geografinio, o kartu ir istorinio konkretumo suteikia įtrūkės balkono durų stiklas; virš trūkio – „Šiaurinė pusė“ („North side“), po juo – „Pietinė pusė“ („South side“), ant kairio stiklo rėmo – „Vašarų korpusas“ („West frame“), ant dešinio – „Rytų korpusas“ („East frame“). Trūkis čia yra sąlyginė teritorijų pasidalijimą žyminti riba, siena, kuria perskirtos teritorijos pakinta tik po sienos atsiradimo ir dėl jos atsiradimo. Ant sienos plevesuoja puslapis iš telefonų knygos, kurio viena pusė sukarpyta taip, lyg tai būtu skelbimas ant stulpo ir su sidomėjė pasiūlymu galėtų nusiplėsti lapelį su telefono numeriu. Dar labiau „išsilaikymo“ problemą išvietintantis sprendimas – puslapis išplėstas iš lietuviškos telefonų knygos, o pavarde sukarptyame stulpelyje prasideda Rus-. Tad Pitarchas išvardina problemas, o Landzbergas parodo būdą nuo jų pabėgti.

Nors ir nebuvo siekta surengti vientisą šių menininkų dueto parodą, oficialiai tai vadinas „dvi solo parodos“, vis dėlto Landzbergo vi-

zualumas ir reikšminis tirštumas padaro meškos paslaugą Pitarcho instalacijai, kuri atrodo kažkur matytą ir akiavizdi. Landzbergas sukontroliuoja ir nuo sienos iki sienos priplido patalpą, taip kontroliuodamas ir žiūrovo patirtį, kuris vis dėlto netampa vientisa dėl skirtingu objektų reikšmių perskaitymų. Tuo tarpu Pitarcho objektų reikšmės aiškesnės, tačiau tarp jų daugiau tušumas ir jungtys ne tokios suvaldytos, tad ir čia galėtų skeleistis skirtinges patirtys. Vis dėlto išpūdingai sukontroliuota erdvė yra gerokai retesnis svečias lietuviškose parodinėse erdvėse ir jau vien dėlto yra įdomios. Be to, galima prisiminti „ARTscape: Austrijos“ ekspoziciją toje pačioje galerijoje prieš porą metų, kur Erwino Wurmo paroda „Würstelstand“ papildė Žilvino Landzbergo instalaciją „Sniego eksportas“. Landzbergo rąstai puikiai tiko prie skulptūriškų Wurmo darbų – agurkų instalacijos, „vienos minutės skulptūrų“ fotodokumentacijos ir videoinstalacijos „Ar aš esu namas?“ (2005, 9 min. 29 sek.), kuriamė matėme paties menininko anksčiau sukurtą natūralaus dydžio „Storai namai“. Pasirodo, šiai laikais „rankų darbas“ laimi prieš gamyklinius ready-made'us ir šiuolaikiname mene.

Paroda veikia iki sausio 7 d.
Galerija „Vartai“ (Vilniaus g. 39, Vilnius)
Dirba antradienį–penktadienį 12–18 val.,
šeštadienį 12–16 val.

Tapybos transliacijos tarpinėse erdvėse

Eglės Karpavičiūtės ekspozicijų įvietinimas

Laima Kreivytė

„Lietuvos aidos“ galerija kartu su mobilia galerija „Gaidys“ atidarė vienos įdomiausių ūliakaikių tapytojų Eglės Karpavičiūtės parodą „Nutapytos ekspozicijos ir gatavai objektai (readymade)“. Iš Ménulio nukritęs žiūrovai, nežinantis dailės istorijos ir ūliakaikių tapybos tendencijų, tikriausiai būtų pamalonintas ménuliškos šviesos ir kolo-rito peizažu, atveriančiu keistas erdves. Tikriausiai patiktu jam ir virpančios darbų faktūros, gal mažiau suprantami atrodyti žemėčių sanitarinės įrangos totemai. Tačiau tokis žiūrovai primitu tarp dviejų stiklų besiplakantį drugi, naivai bandantį pramušti „langą į pasaulį“. Tai, ką rodo menininkė, yra ne natūros, o kultūros atspindys, tiksliau – jo transliacija. Erdvė, perkelta į reprodukcijos plokštumą ir vėl atgaivinta kaip iliuzija.

Eglė Karpavičiūtė tapo idėjas erdvėje. Idėjos dažniausiai susijusios su tapyba, erdvė – su jos matymu ir eksponavimu. Tačiau iš tiesų procesas daug sudėtingesnis. Eglė tapo jau nutapytą vaizdą (paveikslą) parodo-

Eglė Karpavičiūtė. „Nutapta Gerhard Richter ekspozicija“. 2011 m.

je, suliedama kūrinį ir jo erdinį bei institucinį kontekstą. Ir kito autoriaus kūrinys, ir jo parodinė aplinka panardinama į tapybos materiją. Tarsi begalybės veidrodžių tunelyje atspindžiai švycioja pagaudami vis kitą nutapytos, reprodukuotos ir vėl nutapytos realybės detale.

Jei kam nors dar kilo abejoniu, ar prisikélé 9-ajame dešimtmetyje palaidota tapyba, gali ateiti ir pasižiūrėti. Pasisižiūrėjus taps aišku, kad kaskart prisiklimas reiškia ne mistinių galių padidėjimą, o žvilgsnio pokyči – ne tik tapytojo, bet ir žiūrovo. Žiūrovai jau nėra kantrus dieviško meno kontempluotojas ir net ne genijų garbintojas, jis išskalbtas ir išdžiovintas globaliam virtualių vaizdų tinkle, o smegenyse dygsta daugiauščiai virtualūs muziejai, kur Warholo elektros kėdė atsiduria šalia „Maximos“ sodo ir daržo prekių. Toks žiūrovas paveikslą suvokia kaip nuorodą, jam neegzistuoja autonomiškas meno kūrinio objektas. Nebūtina parodos lankytojų įsivaizduoti tik kaip masėms kuriamų vaizdų vartotojų. Nuorodos gali būti intelektualios – žiūrovai turi būti bent jau girdėjęs apie

Marcelį Duchamp'ą, Gerhardą Richterį ir Lucą Tuymansą. Nes tai tie autoriai, su kuriais diskutuoja ir kokei tuoja tapytoja.

Kai 1917 m. Marcelis Duchamp'as į parodą atnešė R. Mutto vardu pasirašytą ir „Fontanu“ pavadintą pisiara, jis negalėjo numanyti, kad šis darbas vėliau bus paskelbtas svarbiausiu XX a. dailės kūriniu. Tuo metu masinės gamybos objekto pasirin-

sirinkimo ir dekontekstualizavimo judėj.

Kodėl tai aktualu dabar? Juk per beveik šimtą metų apropiacijos (kito daikto, kūrinio ar jo fragmento pasisavinimas) strategijos keitėsi, apropijuojamos teritorijos plėtėsi ir traukėsi – nuo Sherrie Levine perfotografuotų garsų fotografų fotografijų (foto-foto-foto) iki Christiano Marclay'aus iš filmų surinktų laikrodžių, rodančių realų laiką šiųmetėje Venecijos bienalėje. Manau, pasirinkdama atskaitos tašku Duchamp'o gatavus objektus, Karpavičiūtė samoningai išplečia – palaigina laiko dimensiją. Nes jos darbuose ir parodose (tai visai ne tas pats) svarbiausia yra erdvė – fizinės ir iliuzinės erdvės sluoksniavimas, dvimatiškumo transformacija į trimatiškumą ir atvirkščiai. Dabar aiškiai nurodoma, kad transformacijos vyksta laike ir dailės istorijoje. Nuo objekto perineama prie konteksto, nuo „mitinių“ ištakų – prie ūliakių tapybos.

Duchamp'o virsmais paveikslu svarbus ir dar dėl kelių priežasčių.

NUKELTA I 7 PSL.

Čigonų medis

Kalbamės su fotografu Pauliumi Normantu

Pauliau, kasmet užsuki į „7 meno dienas“ papasakoti apie savo nauveikus darbus. Iš Tavo atsinešto parodos katalogo matau, kad émeisi visai naujos temos?

Taip, tai ketvirta tema mano gyvenime, trejus metus trukstantis projektas, kurį pavadinu „Čigonų medis“. Fotografuoti pradėjau vasario mėnesį čigonų istorinėje tévynėje Šiaurės Indijoje, Radžastane. Gegužę ir birželį darbą téssiau Rytų Vengrijoje, Rumunijos ir Ukrainos pasienyje. Apvažiavau 14 kaimų, kuriuose čigonai sudaro apie 80 proc. gyventojų. Vidutinis Vengrijos kaimas prilygsta Lietuvos miesteliui, tame gyvena 2–3 tūkst. žmonių. O apskritai Rytų Vengrijoje čigonai sudaro 20 proc. visų gyventojų. Rytinėje Sabolčo-Satmaro apskrityje, – jos centras Nyredhaza, kurioje gyvenu, – iš 600 tūkst. gyventojų apie 140 tūkst. yra čigonai.

Mano tikslas buvo ieškoti seniausių čigonų, – jų gyvenimo trukmė trumpesnė, vidurkis 60–65 metai, ir, atrodo, toliau mažėja. Per pusantro mėnesio radau apie dvidešimt 65–80 metų amžiaus žmonių. Kai kurie tiesiog nuostabūs, labai idomūs. Kitas uždavinys buvo fotografuoti pirmųjų mokyklos klasių mokinukus – kad matytysi ateitis. Seniausia mano sutikta 84-erių močiutė turi 100 anūkų ir proanūkių. Čigonų šeimose auga po 12–14 vaikų. Antai nedideliam 700 gyventojų kaimo, kur čigonų yra 600, tarp 22 pradinės mokyklos pirmokų buvo 3 vengrų vaikai. Šiuo metu Vengrijoje gyvena 1,3 mln. čigonų. Paskaičiuota, kad 2017 m. jų bus 3 milijonai. Tokia šalies demografinė perspektyva.

Žinome, kad dėl to Vengrijoje tvyro nemenka socialinė įtampa. Gal gali papasakoti plačiau?

Čigonų bendruomenė yra nepaprastai išauginta. Užpernai šalyje išvykdyta keletas brutaliai teroro akty, daugiausiai Šiaurinėje Boršodo apskrityje, kurios centras yra Miškolcas ir kur taip pat gausu čigonų. Keturi vyrūkai, diskotekų apsaugini

nai, naktimis važinėjo po kaimus, mėtydavo į namus Molotovo kokteilius, o kai išbėgdavo žmonės, šaudė į juos iš pistoleto, nežiūrėdami, vyrai, moterys, vaikai ar seniai. Gruoputė pernai pagavo, bet įtampos tai nesumažino. Todėl dirbtį buvo labai sunku. Pradžioje apvažiavau kaimus dar ne fotografuoti, tik pasidairyti. Dažniausiai būdavau stabdomas prie vartų, – suk atgal, nes kviesim policiją. Tik su apskrities viršininko raštu, čigonų savivaldybės pirmininko parašu, su palyda, iš anksto paskambinus telefonu mane įsileidavo į kiemą, na, retkarčiais ir į kambarį. Bet paraše apskrities laikraštis, po savaitei pakartojo, – jau gali parodyti žmonėms, kai kurie pakvietė ir arbato išgersti. Fotografavau Vengrijoje po 27 metų pertraukos ir reikėjo dirbtį labai intensyviai. Rugsėjo – spalio mėnesiais surengiau parodą Nyredhazoje, Józsefo András'o muziejuje. Eksponavau 95 darbus, apie trečdalį sudaro nuotraukos iš Radžastano. Lapkričio 7 d. ši paroda savaitei perkelta į Vengrijos parlamento rūmus. O kitų metų gegužę ketinu ją rodyti Brüsselyje. Tikiuosi, kad ji turės įtaką politinių, socialinių atgarsii.

Ar projekta iniciavai Tu pats?

Jau seniai norėjau fotografuoti „šaltinius“, kaip juos vadina, Indijos čigonus. Istorikų teigimu, iš Indijos čigonai pajudėjo apie 1360 metus ir apsistojo Balkanuose. Kreipiausi į Nyredhazos apskrities viršininką, ir sutarėme, kad parems per vietinį kultūros fondą, jeigu fotografuosiu ir Vengrijos čigonus. Gavau pinigų darbui Indijoje, o kai grįžau, pratęsėme sutartį, numatydami ir būsimos parodos išlaidas. Apskrities kultūros fondas ketina įtraukti į projektą dar dvi Europos Sajungos valstybes – Rumuniją ir Slovakiją – bei Ukrainą. Parengėme sąmatą struktūriniam fondams, kurioje smulkiai numatytos išlaidos dvejiems metams, – ekspedicijos, parodos, fotoalbumas. Projektas labai sudėtingas, reikės dirbtį kaip jaunystėje, per dieną padaryti po

250–300 kadrių, bet man jis įdomus. Po Naujųjų savo lėšomis gal dar nusigausiu į „šaltinių“ Indiją – Radžastaną ir Pandžabą. O po to – Rumunija, buvęs Vengrijos kraštas Erdely, Transilvanija. Ten, sako, čigonai dar dėvi plačiaakraštės skybėles ir vasarą gyvena ant ratų. Kitąmet galbūt dar ir Užkarpatės Ukraina, o 2013-aisiais – Slovakiija. Ten, girdėjau, kai kurie miesteliai virtę tiesiog čigonų getais, kur policija juos suveža ir palieka be jokių pragyvenimo lėšų. Ne taip, kaip Vengrijoje, kur kiekvienas bedarbis gauna apie 130 eurų pašalpą kas mėnesį. Penkių vaikų motinos pašalpa – 600 eurų. O tokiu čigonų motinų daugybė.

Integracija vyksta sunkiai?

Nėra darbo vietų. „Guliašinio“ socializmo laikais kursuodavo vadinamieji „juodieji“ traukiniai. Pirmodienių ankstai ryte jie pajudėdavo į Budapeštą... į statybas – mėtyti plytas, maišyti betoną ir pan. Čigonai dirbdavo įvairius juodus darbus ir prie geležinkelio. Penktadieniais parvezdavo namo į kaimus. Už gautus kelis tūkstančius forintų – keiliąsi dėl dolerių – užtekdavo parvalgyti, bet 10-ojo dešimtmecio pradžioje viskas baigėsi. Dabar vyriausybė deda daug pastangų, kad padėtis pagerėtų: ateinančiais metais šalyje žadama sukurti 50–70 tūkst. darbo vietų, o papildomai – dar 200 tūkst. darbo vietų čigonams. Bet iš esmės tai viešieji darbai – šluoti gatves, plauti langus. Pašalpos bus mokamos algų pavidalu.

Ar smarkiai skiriasi Indijos ir Vengrijos čigonai?

Indijoje jų labai nedaug, vos keli milijonai. Niekas tiksliai net ir nežino – kiek, jie beveik netyrinči, neaprašyti. Ieškojau čigonų pažištancių žmonių, vietinių muziejinių. Kai nusileidau Radžastano mieste Džodpūre, labai pasiskė, nes svečių namų šeimininkas pažinojo vieną čigonų vadą. Taip susipažinau su šokančiais čgonais – *kallbelija*, – kurie pragyvena iš šokių. Apvažiavau

Paulius Normantas. „Čigonai. Radžastanas“

Paulius Normantas. „Čigonai. Rytų Vengrija“

kelis kaimus prie Džodpūro, po to dirbau Džaisalmere – jau dykumoje prie Pakistano sienos. Yra dar 6–7 etninės grupės. *Bandžara* – keliaujantys, *džogis* – elgetaujantys čigonai. Dar vienius sutikau turguoje: jie sučiauja, mainikauja, lošia kortomis. *Capera* užsiima gyvačių kerijimu. Dar kiti verčiasi kalvyste – važinėja po kaimus, kausto arklius, taiso varinius rykus. Išoriškai nuo Vengrijos čigonų jie skiriasi nedaug, tik drabužiais. Tas pats laisvės pojūtis, gyvenimas šia diena. Vienas Vengrijos kaimo seniūnas man pasakojo, kad čigonai savivaldybei pina krepšius, kuriuos noriai perka turistai. Galėtų nupinti gerokai daugiau, bet gavę uždarbi dingsta ir vėl pasirodo tik kai bai-giasi pinigai.

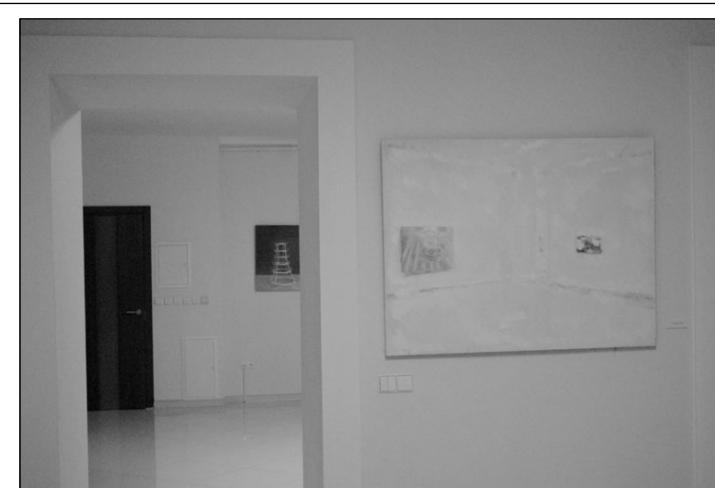
Vadinas, keiti savo kūrybos kryptį?

Nuo budizmo tikrai nenusigrešiu. Netrukus išskrendu į Tailandą ir Kambodžą. Kitų metų gegužę atidaru parodą pasaulinėje „Expo“ parodoje Pietų Korėjoje, jis bus skirta Lietuvai – Neringos kopoms ir Kryžių kalnui. Su čigonais intensyviai dirbsiu dar dvejus metus, o pas-

na menininko figūrą (išimtis – Jano performanso pertapymai), „sumaldama“ erdvės.

Apžiūrint Karpavičiūtės parodą kyla įtampa tarp žadamo intelektualaus malonumo ir pažado neįspildymo (pažadas, kaip ir geismas, pildomas senka). Tiksliau – tarp modernistų išsvajoto autentiško meninio gesto ir kartojimo strategijų. Intelektuali, filosofuojanti metatapyba įkvėpia, bet kartu verčia klausti – o kas slypi už to? Už dar vieno reprodukuotos realybės sluoksnio? Norisi tikėtis, kad pramušus saugantį ir transliuojantį tapybos ekraną tarp šukų stovi gyva Egle Karpavičiūtė su teptuku ir dažais.

Ačiū už pokalbi.
UŽRAŠÉ LINAS VILDŽIŪNAS

Ekspozicijos fragmentas

Jei tai būtų viskas, galima būtų nesivarginti aprašant kitus „atraojimus“. Bet paroda nėra tik reprodukuojamų medijų atvertimas į rankų darbą. Geras kūrinys nesibaigia

rémais – nei tiesiogine, nei perkelinte prasme. Geras kūrinys išsplečia suvokimą, atveria netikėtus patirtis, nepastebėtus kontekstus. Tapydama kitų tapytojų ekspozicijas, Kar-

pavičiūtė apmasto patį meno kūrimo ir eksponavimo principą, jo mitologizacijos (arba simbolinio kapitalo auginimo) procesus. Nutapytas darbas išskiriamas baltame galerijos kubė, sugula į baltus katalogo kvadratus – išskirtinai išskirtinėse erdvėse. Menininkė tarsi sustabdė tą „šventumo reprodukavimo“ akimirką – nufotografuota ekspozicija iš plokščio atvaizdo vėl virsta erdvės iliuzija plokščioje drobėje, kuri kabalo galerijos erdvėje. Žiūrovas vaikšto po tikrą ir virtualią galeriją vienu metu. Kaip ir Andrius Zakarauskas, Karpavičiūtė tapo tapybą, jos istoriją, reprodukcijas ir refleksijas, paveikslą ir galerijos erdvę. Tik Zakarauskas kaunas su autorystės strategijomis „sumaldamas“ su tapyba savo atvaizdą, o Karpavičiūtė nuasmenina ir dažnai visai pašali-

Paroda veikia iki lapkričio 26 d.
„Lietuvos aidų“ galerija (Trakų g. 13, Vilnius)
Dirba antradienį–penktadienį 12–18 val.,
šeštadienį 12–16 val.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

Pisuaras jau seniai nebekelia pirmųjų jo žiūrovų patirto siaubo. Ir kažin ar kas susimąsto, kad atsidūrės parodoje pisuaras nebenaudojamas pagal paskirtį? Šis darbas funkcionaluoja kaip ryški šiuolaikinio meno ikona, panaši į Che Guevarą. Tai, kas turėjo griauti vartotojų priežiūrą, tapo masiškai vartojamu festiūnu. Karpavičiūtė šiam medijui „nudrožtam“ įvaizdžiu grąžina „autentiškumo“ aurą – ji nutapo masinės gamybos daiktą ir ne tiesiogiai, o per taurinančią tapybos materiją paverčia jį paveikslu. Parverčia radikalų Duchamp'o gestą iliuzija. Toks atvirkštinis judesys – ironiškas ir kartu autoironiškas. Meno istorija tampa panaši į gyvate, ryjančią savo uodegą.

Poeto jaunystės kajonės

Ankstyvieji Jimo Jarmuscho filmai „Skalvijoje“

Amerikos nepriklausomo kino režisierius Jimo Jarmuscho filmus Lietuvoje žiūri jau kelios sinefilų kartos. Debiutavęs 9-ojo dešimtmecio pradžioje, jis greitai užkarioavo kritikų širdis, o žiūrovams tapo kultiniu autoriumi. Pas mus Jarmuscho ankstyvųjų filmų nerodė nei kino teatrui, nei festivaliai. Bet pirmasis oficialiai rodytas filmas „Negyvėlis“ (1995) iki šiol sulaukia žiūrovų. Todėl tėsdamas pažintį su kino klasika „Skalvijos“ kino centras nusprendė žiūrovams pristatyti ankstyvąją gyvojo klasiko Jarmuscho kūrybą. Bus parodyti septyni filmai – „Amžinos atostogos“, „Keičiau nei rojuje“, „Už įstatymo ribų“, „Paslaptingas traukinys“, „Naktis Žemeje“, „Negyvėlis“, „Šuo vaiduoklis: samurajus kelias“.

Poetas, muzikantas, kino režisierius Jimas Jarmuschas gimė Ohajo valstijoje 1953 metais. Kolumbijos universitete jis studijavo literatūrą, mokėsi režisūros Niujorko universitete pas Nicholasą Ray'ų, grojo grupėje „Del Byzanteens“, buvo aktorius, bet po išvykos į Paryžių, kur kelias dienas praleido prancūzų sinematekoje, susirgo kinu. Kino režisierius patirties Jarmuschas igijo dirbdamas asistentu, ypač didelės itakos (be Ray'aus) jam turėjo Wimas Wendersas, kurio asistentu jam taip pat teko būti. 1980 m. Jarmuschas debiutavo filmu „Amžinos atostogos“, kuriamo jau akivaizdūs būsimos režisierius stilus elementai.

Apie tai, kokį kiną kūrė Jarmuschas 9-ajame dešimtmetyje, primins 1986 m. prancūzų žurnale „Revue du Cinema“ išspaustintas Daniele Parra pokalbis su režisieriumi.

Ar „Už įstatymo ribų“ prologas, kuriamo pristatomi du filmo herojai amerikičiai, atskleidžia ir jo esmę?

Taip, pasinaudojau prologu kaip įjanga, bet norėjau, kad jis taptų savo filmo „kondensatu“, nuo pat pirmųjų scenų įtraukiančiu į specifiską Naujojo Orleano atmosferą. Nuo pirmųjų kadrų norėjau apibrėžti, kaip bus filmuojama, kokia bus keista Tomo Waitso muzika, jau įžangoje visiškai sąmoningai įdėjau specialią dainą. Pirmuojuose filme kadruose rodomas kapinės, slenkantis karavanas ir kapų cilė, o abiem personažams – Zaku ir Džekui – suteiki bruožai, nurodantys ypatingą jų dvasinės mirties rūšį. Vėliau tolstame nuo kapinių ir mirties simboliumi. Tai reiškia, kad jie netrukus išsilaisvins iš tos rūšies mirties. Tai taip pat ir supažindinimas su personažais: kas jie yra, iš kokios visuomenės grupės yra kilę, kokios jų moterys. Visa tai pasakoma išsaugant situacijos ir sąlygų paraleliškumą. Prologas – tarsi atskiras filmas, pats savaimė jis yra visuma.

Filme remiatės tam tikromis konvencijomis, bet naudojate jas atvirkšciai. Tą metodą įkūnija Roberto Benigni personažas. Taip Jūs išsaugote distanciją...

„Negyvėlis“

Taip, tai tiesa. Elgiuosi taip, nes noriu išsaugoti tam tikras kino konvencijas netapdamas žanro vergu. Kurti konvencijoms ištikimą kiną man neįdomu. Visa tai vyksta kažkuriame mano pasamonės sluoksninyje. „Už įstatymo ribų“ yra vietų, kur remiuosi film noir tradicija. Šis filmas galėtų būti konvencionalus pasakojimas apie pabégimą, t.y. rodytu jo eiga. Tačiau aš nerodau pabégimo. Nurodydamas žanrą, kuriu jo priešingybę. Užsimenu apie pabégimą iš kalėjimo, kaip ir 4-ojo dešimtmecio filmuose, bet rodau tik klaudžiomą po pelkes ir Roberto susitikimą su Nikoleta. Tos santumpas man leidžia išengti vieno stiliaus spastą.

Niekas negali pretenduoti sukurti visiškai originalų kūrinį. Režisierius visada atsiremia į kitus kūrinius, dažnai prieš savo vilį. Kūryba, pra-

jis geraširdiškai mesteli sasiuvinyje užrašytą posakį: „Jei žvilgsniu galima nužudyti, esu negvas.“ Kai susipažinome, Roberto Benigni nemokėjo né žodžio angliskai, o aš – né žodžio itališkai. Tokioje situacijoje pasitelkėme žiupsnelį prancūzų kalbos ir pradėjome komunikuoti kitaip. Ilgas valandas kalbėjomės be pagrindinio bendravimo veiksniu – nemokėdami bendros kalbos. Tada man atėjo į galvą mintis sukurti būtent tokį personažą.

Vaidmuo sudomino Roberto, nes visai nepriminė tu, kuriuos jis dažniausiai vaidina. Italijoje jis garsėja kaip aktorius, sugebantis kalbėti neįtikėtinai greitai. Kalba jam – priemonė kurti personažo komizmą. Čia jis staiga neteko to instrumento ir turėjo ieškoti visai naujų išraiškos priemonių, artimų nebyliajam kinui, naudojo gestus ir ju-

„Keičiau nei rojuje“

sidedant nuliui, neįmanoma, nes vienam veikia įvairiausios įtakos. Tačiau galima pabandyti kitą požiūrį į įvairiausius elementų, iš kurių susidea mūsų kino kultūra, sumą. Ne siekti absolitaus originalumo, bet remtis konvencijomis kaip savosios kūrybos pagrindu. Tada atsiranda meninio savitumo galimybė, šansas sukurti kažką nauja. Taip individuus žinomų elementų naudojimas gali tapti nuosava kalba ir originaliu režisierius stiliumi.

Kaip ir „Keičiau nei rojuje“, ir čia Jūs žaidžiate kalba. Kartu su nemokančiu anglų kalbos Roberto filme atsiranda komizmas, žodžių žaismas verčia kitaip traktuoti filmo situacijas...

Man tai leidžia žaisti dviprasmiškumą. Kai Robertas suvokia kalėjimo draugų žvilgsnių priešiškumą,

desius. Pavyzdžiu, pirmojoje scenoje, kai jis įėja į kamерą ir nori kalbėti su Zaku ir Džeku, jis sako: „Excuse me...“ ir kartu ranka rodo gestą, reiškiantį „Prašau jūsų labai nedaug“. Jis kartoją tą gestą keliskart, ji pabrėždamas. Nepriklausomai nuo komiškojo aspekto, ši detalė išryškina bendravimo poreikį ir personažo charakterį. Visą filmą Roberto, negalėdamas išreikštį minčių žodžiais, sieks jas išreikštį kūnų. Naudos gestu kalbą ir vaidinus genialiai. Tas bandymas išskoti galimybę išreikštį mintis savo fiziškumu priartina jį prie Charlie Chaplinio ar Busterio Keatono.

Filmo pagrindas – kiekvieno aktoriaus asmenybė.

Visa mano, kaip režisierius, veikla remiasi aktoriais. Rašau scenarijus konkretiems aktoriams, jie

man yra svarbiausi. „Už įstatymo ribų“ parašiau vaidmenis specialiai Johnui Lurie, Tomui Waitsui ir Roberto Benigni. Kickvienam jų radau atskirą raktą, siekiau skirtingu darbo metodų, atitinkančiu jų asmenybes. Nemokantis anglų kalbos Benigni turėjo tiksliai laikytis teksto. Tai buvo jo rodyklė. Bet filmuojant tekstas liovėsi į riboje, atvirkšciai, tai, kas iš pradžių buvo kliūtis, tapo personažą papildančiu, ji praturnančiu elementu. Scena, kurioje jis kalba apie savo motiną, šeimą, triūši, iš pradžių buvo parašyta su dialogais. Pasiūliau jam nesimokyti teksto atmintinai, tili improvizuoti duota tema. Tai buvo sunku, bet galėj galė jis suvaidino puikiai. Roberto pats paraše sceną, kurioje pasakoja, kaip užmušė žmogų. Jis sugalvojo tritos scenos versijas, kartu jas aptarėme ir kartu išsirinkome vieną. Tai labai svarbus epizodas, nes būtent jame tarp trių virų užsimęzga autentiškas ryšys. Roberto klausius, kodel ZAKAS ir DŽEKAS sėdi kalėjime. Pasirodo, jie tapo manipuliacijos aukomis, o Roberto atsitiktinai užmušė žmogų. Jis pradeda pasakoti savo beprotišką istoriją.

Su Tomu Waitsu buvo kitaip. Jis – profesionalus aktorius, baigė monoklą, ir jo santykis su vaidmeniu klasikinis. Jis norėjo preciziškai laikytis teksto ir sukurti personažą konkretaus scenarijaus pagrindu, o ne iš nuosavų improvizacijų. Toks yra jo susiliejimo su personažu, kurį turi suvaidinti, būdas.

Johnas Lurie jau vaidino „Amžino atostogose“ ir „Keičiau nei rojuje“. Jis tvirtina, kad nėra aktorius. Bet užtenka iš jų pasižiūrėti, kad pasidarytum priešinga išvadą. Tai šių laikų aktorius nuo galvos iki kojų. Jis mėgsta dirbtini intuityviai, laisvai improvizuoti, keisti dialogus. Jis dažnai pasižyldavo pakeitimų. Aptardavome jo pasižūlymus, dažniausiai pripažindavau, kad jis teisus. Taip jis įnešė į filmą kažką naują. Kiekvienas iš trijų aktorių papildė vaidinamus personažus savimi.

Svarbiausia Jums – sukurti herojaus tipą. Ar siužetas ne toks svarbus?

Taip, pirmiausia sugarolvojus personažus, o ne tai, kas jieims gali atsiptikti, ir tik paskui kuriu siužetą. Rašau scenarijų turėdamas omenyje aktorių asmenybes ir leidžiu jiem mane vesti. Be to, filmuoju ilgus kadrus. Tokie kadrų naudingi aktoriams, nes leidžia pagilinti vaidmens koncepciją.

Jūsų filmų scenos primena paviekslus, vaizdiniai tarsi paveikslai...

Kiekviena scena turi savo prasmę ir reikšmę. Scenos jungiasi ir kuria pasakojimą. Aktorius koncentruojasi į sceną, o ne į siužetą. Jis neturi rūpintis filmo vientisu. Tai – režisierius uždavinys. Ar noriu, kad kiekviena scena būtų visuma, būtų mažas filmas su pradžia ir pabaiga. Man visai nerūpi, ar žiūrovas numatys, kas atsitiks netrukus, ir ar filmo

pabaigo istorija jam pasirodys višiskai užbaigta. Visada palieku paraštes nenumatytiems dalykams, ir filmuojant, ir kai peržiūrinėju nufilmuotą medžiagą. Taip dirbdamas pasiekiau numatytą tikslą. Wimas Wendersas kuria filmus atvirkšciai – iš cilių filmuoja ascenas, dažnai tikrasis pasakojimas gimsia tik filmuojant atskiras scenas. Man taip neatsitinka.

Jei filmuočiai kitaip, turbūt pamesciai tikrųjų siužetą ir nebesugebėčiai tapti pasakojimo. Nesinaudoju kadrute, tiksliu scenarijumi. Mano sumanymai įgyvendinami kadro kompozicija, apšvietimu, kameros objektyvo kampu. Anksti ryte ateinu į filmavimo aikštę be jokio ankstesnio plano. Dirbdamas taip jaučiuosi laisviausiai.

Kadrų kompozicijas nustatau su Robby Mülleriu. Tarp „Keičiau nei rojuje“ ir „Už įstatymo ribų“ yra milžiniškas skirtumas. Pirmajame filme sąmoningai įvedžiau užtamšinimus, kad tarp scenų atsirastų tarsi tuštuma, kitame siekiau vienitumo ir taip nufilmuotų kadrų, kad matytuši kiekviena detali.

Jūsų filmuose labai svarbi muzika, o aktoriai dažnai yra ir muzikai, kaip kad Johnas Lurie ar Tomas Waitsas.

Mėgstu, kai mane supa tokie muzikai kaip Tomas Waitsas, taip pat ir Roberto, kuris savo karjeros pradžioje domėjosi muzika. Ji užima mano gyvenime ir filmuose daug vienos. Dažnai filmų sumanymai ateina į galvą, kai klausaus kokinio nors kūrinio. Muzika ir kinas man šiek tiek yra tas pats. Jie abu višiskai absorbuoja mūsų dėmesį ir kaip simfonija laikui bėgant įgyja tam tikrų išmatavimų. Reikia suvokti jų visumą, negali sustabdyti projekcijos arba nutrauktį grojimo nesugriaunant kūrinio ritmo. Džiaugsmas, kurį jaučia kino žiūrovai ar muzikos klausytojas, iš esmės skiriasi nuo džiaugsmo, patiriamo žiūrint į paviekslį ar skaitant ciléraštį, kai nevaržomas laiko gali studijuoti net menkiausias jų detaliai.

„Už įstatymo ribų“ muzika suvaidino labai svarbų vaidmenį – tai ne tik filmo personažų refleksija, bet ir apmąstymas apie tą kūrybos formą, kurios siekiu.

Jūsų filmuose fantazijos elementas dažniausiai atsiranda kartu su užsieniečiais. Jums patinka supriente Ameriką su kita kultūra?

Taip, tas mišins yra ir manyje. Mano filmai kalba apie Ameriką ir jos kultūrą, bet mano herojai dažnai nėra amerikičiai. Amerika neturi kultūros arba ta kultūra nėra pastovio. Amerikičių kultūra yra kaip pakuotė, išmetama atidarius pakelj. Efemeris. Žinoma, ta kultūra giliai manę veikia, esu amerikiškas iki kaulų smegenų, bet jaučiu ir giliai giminystę su užsieniu, pirmiausia su Europa. Norėjau į savo filmus sudėti visus savo asmenybės bruožus ir tai, ką išgyvenau.

PARENGĖ KORA ROČKINĖ

Dešimt abejonių

Jauni lietuviai apie save ir pasaulį

Živilė Pipinytė

Konkursinę festivalio programą visada vertini kaip programinę: ją negali būti atsitiktinių filmų, ją atspindi rengėjų nuostatas, pabržia, kas jiems atrodo aktualu ir perspektyvu šių dienų kine. Tačiau „Scanoramos“ konkursinėi programai „Jauna Lietuva trumpai“ būtų sunku pritaikyti šiuos kriterijus. Filmų pas mus sukuriama per mažai, kad galėtum rinktis. Tačiau tai nereiškia, kad galima įsileisti viską. Pastaroji mintis kilo pažiūrėjus antrąją lietuvišką konkursinę programą, kurioje surinkti užsienyje kino besimokančių (arba išmokusių) jaunuolių darbai. Tokio pretenzingo, iš stereotipų (pirmiausia – mastyto) nukalto blogo kino nesitikėjau. Rasa Aliukonytė filme „Kalėdaitis“ pasakoja iš pirsto laužą istoriją apie mergaitę, kurią sovietmečiu per Kūčias mama pasiunčia bažnyčion kalėdaičių. Pakeliusi mergaitę sutinka blogus trenungotus vyrukus (akivaizdžiai iš šiek tiek vėlesnių laikų), o bažnyčioje jos laukia geras ir blogas kunigai. Blogas yra apkūnusis, jis per išpažintį neleidžia žegnotis kaire ranka ir nenori duoti kalėdaičių, nes bėgdama nuo bologų vyrukų mergaitę pametė motinos įduotas kapeikas. Gerasis yra ilgaplaukis, gražus ir atlaidus. Finale mergaitė jiems duoda kišenėje rastus kūčiukus ir nušvitę visi trys pajunta gerumo jėgą. Fone dar yra mergaitės motina, rengianti Kūčių stalą su trispalvės skiautele rankose. Ši pasakėlė apie patriotišką ir dievobaimingą lietuvių tautą papasaką taip sutirštinant spalvas, kad pradeda skambėti juokingai. Jauna režisierė panaudoja visą sunkiąjį kino artileriją – sudėtingus rakur-

sus, apskritai daug retorikos prie-monių, griausmingus garsus, ir taip sutirština atmosferą, kad visalaik atrodo, jog tuo atsitinka kažkas bai-saus, bet neatstinkta nieko, tik, pa-vydziai, apkūnusis kunigas pikta pasižiūri į mergaitę. Kai kino išraiškos priemonės neatitinka filmo temos, viskā užgožia perdėjimas ir ki-čas.

Kitoks kičias atsiranda, kai lietuvių vaidina užsieniečius. Simonas Gylis filme „Rendezvous“ primena lietuvių žiniasklaidos ne vienus metus pasakotą siaubingą istoriją apie tai, kokiomis aplinkybėmis Vilniuje mirė viena prancūzų kino aktorė. Filmas prasideda, kai į namus, kur apsistoję aktorė ir jos meilužis, atvyksta aktorės brolis. Jis nenutuokia, kas atsitiko, nors sesers meilužis sėdėdamas priešais akivaizdžiai siaubingai kencią. Daliaus Jančiausko ir Mindaugo Papinigio vaidyba apgailėtina, jie labiau primena kokius nors Vilijampolės „bičiukus“, o ne inteligenčius žmones, menininkus, kuriuos iš visų jėgų stengiasi vaidinti, todėl efektas daugiau nei komiškas. Dialogai, kuriuos jiems tenka sakyti, dar labiau apgailėtiniai: tai banalybių srautas iš virėjoms skirto meilės romano. Todėl nieko keista, kad dramatiškiausiose filmo

„Dešimt priežasčių“

mokslininkė, ieškanti tų kontaktų. Ji paguna signalą, prieš keliausdešimt metų išsiųstą iš Vagos. Signale užfiksuoja pirmoji televizijos laida – Hitleris, kalbantis per olimpienių žaidynių atidarymą Berlyne. Bet už televizinio vaizdo slypi ir šis tas daugiau – kosminio laivo planas. Ji iškeliaus ir atras tai, ko tikėjosi mažiausiai. „Kontaktas“ – optimistiškas filmas. Žinoma, jis knibždėte knibžda holivudiškų triukų (tokie visi Zemeckio filmai), bet galima ijuos nekreipti dėmesio ir grožėtis Foster. Vis dėlto trumpam išsivaizduokite, kas būtų, jei iš kitos planetos gautume signalą, kuriame išrašyta dainuojanti Karina Krysko.

„Kontaktas“

vietose pradedi nuoširdžiai kvato-tis. Nes „Rendezvous“ personažu-jausmai yra tokie pat tikri, kaip pa-vadinimas (taisyklingai prancūziškai jis turėtų būti „Rendez-vous“ – žinoma, velnias dažniausiai slypi de-talėse). Riebus pabaigos taškas – mirusioji vilki raudoną kaip kraujas suknelę – savaip net logiškas.

Eglė Vertelytė nusekė pramintais takais – apie Mongolią, kurios žmonės išgyvena sudėtingą trans-formaciją, paskutiniais dešimtmeciais surakta daug įsimintinų dokumentinių filmų. Tačiau „UB Lama“ vis dėlto dar ne filmas. Tai – medžia-ga būsimam filmui, kurią pasitelku-si režisierė turėtų sugalvoti koncep-ciją ir keliauti atgal į Mongolią – jau iš tikrujų kurti filmo. Nes monoto-niškai sudėti viską, ką pavyko nufil-muoti, net nepaisant idomaus per-sonažo ar jo aplinkos, dar nereiškia suraktyti filmą.

Panašios bédos ištiko ir Rūtą Bu-čiūnaitę, kuri tradiciškai *home video* kažkodėl pavadino dokumentiniu filmu „Mano senelis“. Jauna režisierė, matyt, dar nežino, kad dokumentiniams kino portretui neužten-ka dramatiško portretuoja mojo likimo, ekrane turi atskleisti ir as-menybę. Senelis, žinoma, pasiduoda anūkėlės įkalbinėjimams: sportuoja,

„Kalėdaitis“

geria vitamininus, važinėjasi „Žiguliuku“, prisimena mirusią žmoną, bet tą prisiminimą kažkaip nejaukia klu-sytis, atrodo, lyg jis kalbėtų ne su anūke, o kokiamė nors viešame ir oficialiaime susirinkime.

Nuotaika praskaidrino Arūno Eimučio „Super M nuotykiai“. Tai – filmas-pokštasis. Jo autorius turi humoro jausmą, bet turkiškų Holivudo perdirbinį įkvėptas filmas, de-jia, tik perdirbinio perdirbinys. Šiart lietuviškas.

Provokatoriaus Roko Eltermano filmo „Paskutinė medaus mėnesio diena“ nesulaukiau. Pertrauka bei techniniai nesklandumai užtruko ir aš išėjau žiūrėti rumuno Constantino Popescu „Gyvenimo principu“. Žinoma, po Andriaus Blaževičiaus filmo „Dešimt priežasčių“ žiūréti rumunišką filmą buvo gana ironiška. Bet jei rimtai, Blaževičius man pasirodė vienintelis, kuris nori su-prasti, kas vyksta čia ir dabar, paro-dytį savo bendraamžius, užaugusius nykuose, pilkuose ir beveidžiuose rajonuose, jų būseną, aplinką, viltis. Mariaus Repšio suvaidintas Vytaus – iš tų, kuriuos kasdien sutinki laiptinėje, gatvėje ar parduotuvėje. Pa-

matyti tame asmenybę, išgyvenančią pirmosios meilės abejones ir skausmą, ne taip jau lengva. Bet Blaževičius su Repšiu tai parodo įtikinamai ir paprastai. „Dešimt priežasčių“ – vientisas ir stilistiskai nuoseklus filmas. Dramatizmą pertekliai terpė, kurioje egzistuoja personažai ir ku-ri, regis, tuo gal sprogti nuo susi-kaupusios prievertos, nevilties. Nykus ne tik rajonas, ne tik kasdienybė ar tévai, žiūrintys lietuvišką televi-ziją ir klausantys siaubingu iš ekra-no sklindančių dainų. Banalybei pa-smekta atrodo ir jaunu filmo heroju ateitis – lyg iš Raimondo Vabalo „Birželio, vasaros pradžios“ pranašystės: „Niekas nepasikeis“.

Bet filmas prasideda Vyto troš-kimu išsiveržti iš tos pilkumas – jis surengia puotą mylimajai ant dau-giabučio stogo. Meilė sugeba pakelti herojų virš kasdienybės, todėl filmo pabaigoje vis dėlto lieka šiek tiek vilties. Vienas mano išminta-gas draugas vertina filmus pagal tai, ar jų herojai sukelia norą būti kartu su jais, jiems padėti, užjausti. Žiūrėdama „Dešimt priežasčių“ tai pajautau.

matysime Aaroną Eckhartą, Beną Kingsley ir Carrie-Anne Moss.

TV3 šiankt (25 d. 1.15) parodys Brado Mirmano filmą „Nevykėliai vagišiai“, kuriame knibžda prancūzų ir amerikiečių žvaigždžių: Gerard'as Depardieu, dainininkai Renaud ir Johnny Hallyday'us, Richard'as Boh-ringer ir Harvey Keitelis. Tai pasakojimas apie prancūzų gaujų, vado siunčiamą į Čikagą. Misija atrodo nesudėtinga tik iš pradžių, nes ne-trukus prancūzai bus priversti susi-durti su juodaodžių mafija. Prancūzai trokšta tik vieno – grįžti namo, bet jų pėdomis seka mafija, FTB ir vėtros policija.

Bretto Ratnerio 2000 m. kome-dija „Šeimos galva“ (TV3, 26 d. 14.40)

išnaudoja tai, apie ką, neabejoju, kickvienas yra nors kartą susimąstęs. Kaip būtų susiklostę gyvenimas, jei būčiau pričiūs kitokį svarbų sprendimą į panašiai. Nicolo Cage'o he-rojus Džekas myli Keitę. Vieną die-ną susigundęs puikiu pasiūlymu jis išvyksta į Londoną, pažadėjęs Keitei greitai sugrįžti. Po trylikos metų Džekas užima aukštą pareigas Volstryte. Bet Keitės jis taip ir ne-matė. Naujujų išvakarėse Džekas

tampa nusikaltimo auka, praranda atmintį ir atsibunda bute kartu su Keite ir dvem jų vaikais. Kuris gy-venimas yra tikresnis?

Likimo žaidimas ištinka ir Peterio Howitto filmo 1998 m. „Dème-sio! Durys užsidaro“ (LTV, 27 d. 21.15) herojė Helen (Gwyneth Paltrow). Ji sužino, kad yra atleista iš darbo ir skuba pranešti blogą nau-jieną savo meilužiu Geriu. Nuo to, ar ji suspės išokti į metro vagoną, priklausys, kaip susiklostys merginos likimas. Tokia pasakojimo struktūra pasikartojo ne viename filme. Man labiausiai patinka Krzysztofo Kies-lowskio „Atsitiktumas“ (1982) ir Alaino Resnais „Smoking / No Smok-ing“ (1993).

Panaši situacija kažkada ištiko ir lietuvių kiną, kai 7-ojo dešimtmecio viduryje pasirodė du filmai apie tai, kas vyko Lietuvoje pokario metais. Vyauto Žalakevičiaus „Niekas nenorėjo mirti“ tapo etalonu, nors, mano galva, Raimondo Vabalo „Laiptai į dangų“ (LTV, 26 d. 23.45) siūlė kitą – drąsesnį ir sudėtinges-nę nesenos istorijos traktuotę.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Rodo TV

Likimo žaidimai

Geriausiu „Scanoramos“ trumpametražiu lietuvišku filmu pripažintu Andriaus Blaževičiaus „Dešimt priežasčių“ herojai drybso ant sofos žiūrėdami televizorių. Jis rodo kažkokią pramoginę laidą – anemiški, bet ryškiai nugrimuoti lietuviųčiai dainuoja saldžias dainas apie meilę. Nežinau, ar ilgai režisierius ieškojo tų fragmentų, bet vaizdelis išties simboliskas. Tokia yra televi-zija, skirta nykių daugiaaukščių gyventojams. Pats gyvenu viename iš jų ir sielos atgaivai galiu Jums, mieli skaitytojai, pasiūlyti nebent pasižiūrėti į dainuojančius ir šokančius gruzinrus. *LTV2* (30 d. 20.05) karto-ja klasikines Georgijaus Šengelajos „Veri kvartalo melodijas“ (1973) – apie paprastus žmones, jų didelius jausmus ir solidarumą. Dar viena graži ir paguodžianti šios savaitei pasaka – Roberto Zemeckio 1997 m. „Kontak-tas“ (LNK, 27 d. 12 val.). Pagal Carlo Saganą romaną sukurtais filmas pasakoja apie pirmajį kontaktą su nežemiška civilizacija. Jo herojė Eli, kurią suvaidino Jodie Foster, ir yra

E. Eliasas Merhige 2004 m. filme „Nejtariamasis“ (LNK, 27 d. 23.35) siūlo niūresnę pasaką. Išgarsėjęs „Vampyro šešelius“, kuriame rodė, kaip W.F. Murnau kūrė pirmajį siaubo filmą „Nosferatu“, ši-kart režisierius pasakoja apie FTB tyreją. Šis ieško paslaptingo žudiko, o režisierius tai vėl pretekstas gilin-tis į psichologijos niuansus: „Mégstu istorijas, kuriose viskas susiję su psichologija, parapsichologija ir tuo, kas iracionalu. Šioje gilinaus iš svari-bius klausimus apie tikrąjį teisin-gumą ir blogio prigimtį. Tai pasa-kojimas apie žmogų, kuris keliauja į kito žmogaus sielos šešelius ir su-vokia savosios tamsulius.“ Filme pa-

Parodos	„7md“ rekomenduoja
VILNIUS	
Nacionalinė dailės galerija <i>Konstitucijos pr. 22 XX a. Lietuvos dailės ekspozicija</i>	
Vilniaus paveikslų galerija <i>Didžioji g. 4 Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai Lietuvos dailė XVI–XIX a. Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai „Nuo kalvystės iki aukškalystės. 1960– 1990 m. metalo plastika Lietuvos dailės muziejaus rinkiniuose“</i>	
Radvilų rūmai <i>Vilniaus g. 22 Juozo Gecevičiaus paroda „Žemaiško grožio daina“ iki XII. 4 d. – Valdo Antano Gurskio apžval- ginė tapybos paroda „Bėgančio laiko šviesa“</i>	
Taikomosios dailės muziejus <i>Arsenalo g. 3 A Paroda „Gotika. Renesansas. Barokas – Valdovų rūmų interjero vertybės“ Paroda „Tarp kasdienybės ir prabangos. Restauruoti Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmų archeologiniai radiniai“ Paroda „Nuo mini iki maksi. Septintojo dešimtmecio mada“ (iš Aleksandro Vasiljevo Paryžiaus kolekcijos) iki 30 d. – paroda „Česlovo Milošo Tévnynės ieškojimas“</i>	
Lietuvos nacionalinis muziejus Naujasis arsenatas <i>Arsenalo g. 1 Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija Lietuva carų valdžioje Lietuvos valstiečių būties kultūra Kryždirbystė „Kazio ir Gabrielės Varnelijų dovana“ „Lietuvos laisvės diplomatų archyvai“ Gedimino Petraičio rankinys „Tradicinė lietuvių skulptūra“ Viktorijos Daniliuskaitei paroda</i>	
Kazio Varnelio namai-muziejus <i>Didžioji g. 26 K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija Lankymas antradienį–šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 16 44</i>	
Bažnytinio paveldo muziejus <i>Šv. Mykolo g. 9 Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija Paroda „Vilnius sakralinė aukškalystė“</i>	
Šiuolaikinio meno centras <i>Vokiečių g. 2 Dalių Dūdėnaitės ir Elenos Narbutaitės paroda „Miegalius“ nuo 25 d. – projektas „Fotofinišas“ Tonio Saadojos, Flo Kasearų paroda „14.08.09“ / „21.05.09“</i>	
Lietuvos aido“ galerija <i>Trakų g. 13 iki 26 d. – Eglės Karpavičiūtės paroda „Nutaptytos ekspozicijos ir gatavi objektai (Readymade)“</i>	
LDS galerija „Kairė-dešinė“ <i>Latako g. 3 iki 26 d. – Irmos Balakauskaitės kūrybos paroda „Nepadaryti darbai – nerimtas požiūris į gyvenimą“ Eimanto Ludavičiaus paroda Tarptautinio projekto „Deadpan Exchange VI“ paroda</i>	
Galerija „Vartai“ <i>Vilniaus g. 39 Žilvino Landzbergo ir Jaime'o Pitarcho paroda</i>	
„Arkos“ galerija <i>Aušros Vartų g. 7 Daumanto Tomo Pilipavičiaus tapybos paroda „Žmogiškasis faktorius“ iki XII. 3 d. – Genovaitės Skrabulienės</i>	
Paryžiaus Šv. Jono galleria <i>Didžioji g. 4 Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai Lietuvos dailė XVI–XIX a. Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai „Nuo kalvystės iki aukškalystės. 1960– 1990 m. metalo plastika Lietuvos dailės muziejaus rinkiniuose“</i>	
Vilniaus dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija <i>Vilniaus g. 41 Antano Grinčelaičio nuotraukų paroda „Senosios Rasos“</i>	
Teatro, muzikos ir kino muziejus <i>Vilniaus g. 41 Aleksandro Guščenkos paroda „Karaliai“ Paroda „Spalvos ir šokių paviliota“</i>	
Galerija AV17 <i>Aušros Vartų g. 17 iki XII. 6 d. – Tanelio Veenre's (Estija) paroda „Prarastas rojus“</i>	
Savicko paveikslų galerija <i>Trakų g. 7 nuo 25 d. – kalėdinė paroda</i>	
Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos galerija <i>Šv. Jono g. 11 iki XII. 2 d. – tarptautinė tapybos paroda „Trys skirtinės“</i>	
Galerija „Actus magnus“ <i>Pilies g. 36–44 Fotografės Izabelos Nowak (Varšuva) projek- tas „Kairę, dešinę“</i>	
Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija <i>Vilniaus g. 39/6 Paroda „Laimės receptai“</i>	
Pilies galerija <i>Pilies g. 12–22 iki XII. 4 d. – paroda-konkursas „Šventieji ir piligrimai“</i>	
KAUNAS	
M. Žilinsko dailės galerija <i>Nepriklausomybės a. 12 iki XII. 4 d. – Kauno bienalė „Tekstilė '11: Dar kartą – šokam – pirmyn“</i>	
Kauno paveikslų galerija <i>K. Donelaičio g. 16 iki XII. 4 d. – Kauno bienalė „Tekstilė '11: Dar kartą – šokam – pirmyn“</i>	
Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus <i>V. Putvinškio g. 55 iki XII. 4 d. – Kauno bienalė „Tekstilė '11: Dar kartą – šokam – pirmyn“ Reiko Sudo (Japonija) paroda</i>	
Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus <i>Putvinškio g. 64 iki XII. 4 d. – Kauno bienalė „Tekstilė '11: Dar kartą – šokam – pirmyn“ Maximo Laura (Peru) paroda; iki XII. 4 d. – „Texere“ paroda; Antano Žmuidzinavičiaus 135-osioms gimimo metinėms skirta paroda</i>	
Galerija „Meno parkas“ <i>Rotušės a. 27 Parodos „Rudens salonas“</i>	
Kauno fotografijos galerija <i>Rotušės a. 1 Vilniaus g. 2 iki 30 d. – Romualdo Rakauskų fotografijų paroda „Vilniaus ir Kauno ūkių dienai“</i>	
Galerija „Aukso pjūvis“ <i>K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinškio g. 53 Artūro Rimkevičiaus kūrybos paroda iki 28 d. – Laimos Drazdauskaitės ir Audronės Petrashūnaitės tapyba iki XII. 5 d. – Lidijos Kuklienės tapyba</i>	
Galerija „Balta“ <i>M. Valančiaus g. 21 iki 30 d. – Laimos Oržekauskienės paroda „Penkiadėsimtmetis. Pitiujos“</i>	
VDU menų galerija „101“ <i>Laisvės al. 53 iki XII. 3 d. – Židrijos Janušaitės tapybos darbų paroda „Laisvas erdvės žaismas“</i>	
KLAIPĖDA	
Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija <i>Liepų g. 33 Paroda „Arbit Blatas. Sugrįžimas į tėvynę“</i>	
KKC parodų rūmai <i>Aukštostoj g. 1 / Didžioji Vandens g. 2 Algirdo Taurinsko paroda iki XII. 4 d. – paroda „Mažoji plastika III“</i>	
Barotų galerija <i>Aukštostoj g. 3/3a iki 30 d. – Algirdo Taurinsko tapyba</i>	
Klaipėdos fotografijos galerija <i>Tomo g. 7 Ievos Rutišės fotografijų paroda „Ten, tarp ir niekur“</i>	
ŠIAULIAI	
Galerija „Laiptai“ <i>Žemaitės g. 83 iki 30 d. – Rolando Groso (Latvija) kūrybos darbų paroda, skirta Latvijos Neprisklausomybės dienai</i>	
PANEVĖŽYS	
Dailės galerija <i>Respublikos g. 3 Ilonos Žvinakienės kūrybos paroda</i>	
Fotografijos galerija <i>Vasaros 16-osios g. 11 iki XII. 4 d. – fotografijų paroda-konkursas „Debiutas“</i>	
Spektakliai	
VILNIUS	
Nacionalinis operos ir baletų teatras <i>25 d. 18.30 – M. Ivaškevičius „MISTRAS“. Rež. – R. Tuminas 27 d. 12 val. – PREMJERA! „MAMA KATINAS“. Rež. – E. Jaras</i>	
Valstybinis jaunimo teatras <i>25 d. 18 val. – D. Wassermano „SKRYDIS VIRŠ GEGUTĖS LIZDO“. Rež. – V. Grisko 26 d. 12 val. – J. Keleras, A. Jalianiauskas „PAIKA PELETĖ“. Rež. – A. Jalianiauskas (Salė 99) 26 d. 18 val. – „UŽSISPYRĖLĖS TRAMDYMAS“ (pagal W. Shakespeare'o komediją). Rež. – C. Graužinės 27 d. 12 val. – PREMJERA! „MAMA KATINAS“. Rež. – E. Jaras</i>	
„Menų spaustuvė“ <i>25 d. 12 val. Juodojoje salėje – „PASAULIO SUTVÉRIMAS“. Choreogr. – B. Banevičiūtė (šokio teatras „Dansema“) 26 d. 19 val. Juodojoje salėje – PREMJERA! „GEISMAS“. Kūrybinė grupė G. Malinauskaitė, A. Teresiutė, M. Vaidotas, M. Stončius 27 d. 19 val. Kišeninėje salėje – „ANTIGONĖ (NE MITAS)“. Rež. – I. Stundžytė (teatras „Atviras ratas“) 27 d. 19 val. Juodojoje salėje – „MOTERS KELIAS“. Rež. – A. Pabarciūtė („Paradox“) 29 d. 19 val. Juodojoje salėje – PREMJERA! „FEEL LINK“. Kūrėjai ir atlikėjai L. Žakevičius ir A. Gudaitė (jaunujų scenos menininkų programa „Atvira erdvė“) 30 d. 19 val. Juodojoje salėje – PREMJERA! „LIETAUDS ŽEMĖ“. Rež. – A. Giniotis (teatras „Atviras ratas“)</i>	
Teatras „Utopia“ <i>25 d. 19 val. Vilniuje, LNDT, 27 d. 18 val. Kaune, KVDT, – „TITRAI/SUBTITLES“. Rež. – D.L. Piraitis</i>	
KAUNAS	
Kauno dramos teatras <i>25, 30 d. 18 val. Ilgojoje salėje – A.M. Sluckaitės „ANTIGONĖ SIBIRE“ (pagal J. Anouïlh'us „Antigonę“). Rež. – J. Jurasas 26, 27 d. 12 val. Penktokoje salėje – L. Carrollio „ALISA STIEBUKLŲ ŠALYJE“.</i>	

Adaptacijos aut. ir rež. – E. Piotrowska
26 d. 17 val. <i>Mažojoje scenoje</i> – „STIKLINĖ ARBATOS SU CITRINA“ Rež. – D. Juronytė
26 d. 18 val. <i>Rūtos salėje</i> – V. Bartulio „PAMOKSLAS ŽUVIMIS“ Rež. – V. Bartulis
27 d. 15 val. <i>Ilgajoje salėje</i> – I. Palulytė „LIŪDNAS DIEVAS“ Rež. – I. Palulytė
27 d. 18 val. <i>Mažojoje scenoje</i> – PREM-JERA! „ITRAI!“ Aut. ir rež. – D.L. Piraitis (teatras „Utopia“ iš „Darius Lukas Theatre company“)
29 d. 18 val. <i>Penktojoje salėje</i> – „MODERATORIAI!“ Rež. – A. Kurienius
Kauno muzikinis teatras
25, 27 d. 18 val. – PREMJERA! G. Verdi „ATILA“. Muzikinis vadovas ir dir. – E. Pehkas (Estija), Dir. – V. Visockis, rež. – Ū. Saaremäe (Estija), dail. – M. Nurms (Estija), choreogr. – O. Titovas (Estija), šviesos dail. M. Vaigur (Estija), chorm. – R. Tilvikas, R. Vaitkevičiūtė
26 d. 18 val. – I. Kálmáno „MONMARTRO ŽIBUOKLË“ Dir. – V. Visockis
27 d. 12 val. – W.A. Mozarto „MAŽOJI BURTŲ FLEITA“ Dir. – V. Visockis
29 d. 18 val. – dainų ir šokių ansamblis „Lietuva“ koncertas
30 d. 18 val. – L. Adomaičio „DULKIŲ SPINDELYS“. Choreogr. ir libreto aut. – D. Bervingis ir G. Visockis
Kauno mažasis teatras
27 d. 14 val. – A. Dilytės „SIDABRINIS FÉJOS ŠAUKŠTELIS“ Rež. – A. Dilytė
27 d. 18 val. – L. de Weck „MYLIMIAUSI“. Rež. – V. Balsys
30 d. 19 val. – M. Valiuko „SEPTYNIOLIKA“. Rež. – E. Prakuliauskaitė-Milinienė
Kauno kamerinis teatras
25 d. 18 val. – M. Walczako „PIRMASIS KARTAS“ Rež. – S. Rubinovas
26 d. 18 val. – D. Čepauskaitės „KAVINĖ „PAS BLEZĄ“ Rež. – S. Rubinovas
27 d. 18 val. – L.S. Cunningham „MERGVAKARIS“ Rež. – A. Rubinovas
Kauno valstybinis lėlių teatras
25 d. 18 val. – PREMJERA! „MEDINĖS ŽVAIGŽDĖS“ Aut. ir rež. – A. Žiurauskas
26 d. 12 val. – „UŽBURTOS PILIES PASLAPТИS“ Rež. – O. Žiugžda
26 d. 18 val. – festivalis „Palėpės muzika“. D. Razauskas ir Ž. Vingelis
27 d. 12 val. – „PASAKA APIE LIETAUTS LAŠELI“ Rež. – O. Žiugžda
KLAIPĖDA
Klaipėdos dramos teatras
26 d. 18 val. Žvejų rūmuose – PREMJERA! A. Strindbergo „ŠMĚKLŲ SONATA“. Rež. – G. Varnas
Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras
25 d. 18.30 – PREMJERA! teatralizuotas koncertas „Operetė – mano meilė“. Dir. – V. Konstantinovas. Dalyvauja D. Norvilas, R. Voitechovskaja
26 d. 18.30 – P. Abrahamo „BALIUS SA-VOJOJE“ Dir. – S. Domarkas, M.L. Nizynskis
27 d. 15 val. – B. Pavloskio „SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NYKŠTUKAI“ Dir. – A.J. Lukoševičius, M.L. Nizynski
XII. 1 d. 18.30 – G. Verdi „TRAVIATA“. Dir. – D. Pavilionis
Klaipėdos lėlių teatras
26 d. 12 val. – „KIŠKIO PASAKOS“. Rež. – J. Januškevičiūtė
27 d. 12 val. – „APAPA“. Rež. – G. Radvilavičiūtė
ŠIAULIAI
Šiaulių dramos teatras
25 d. 18 val. – B. Sabatho „BERNIŪKŠČIU RUDUO“. Rež. – K. Smoriginas
26 d. 18 val. – B. Brechto „PONAS PUNTILA IR JO TARNAS MATIS“ Rež. – A. Pociūnas

27 d. 12 val. – „BLUSYNO PASAKOJIMAI“ (pagal G. Morkūno knyga). Rež. – A. Gluskinas

27 d. 18 val. – R. Lamoureux „SRIUBINĖ“.

Rež. – N. Mirončikaitė

PANEVĖŽYS

J. Miltinio dramos teatras

25 d. 18 val. – E. Kauzaitės „ŠVTINČIŲ BURBULŲ PARTIJA“. Rež. – K. Smoriginas

26 d. 17 val. – N. Simono „PASKUTINYSIS IŠ ASTROS KAMUOJAMU MEILUŽIŲ“.

Rež. – G. Gabrėnas

26 d. 17.30 – J. Tatte „SANKIRTA SU PAGRINDINIŲ KELIU“. Rež. – A. Vidžiūnas

27 d. 12 val. – „BATUOTAS KATINAS“.

Rež. ir pjesės aut. – V. Kupšys

27 d. 18 val. – E. de Filippo „MANO ŠEIMA“.

Rež. – R. Rimeikis

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija

25 d. 18 val. *Elektrénų meno mokykloje* – edukacinis ciklas „Muzikos enciklopedija gyvai“. Programa „Italijos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Renesanso dvarų kultūra“. Seniosios muzikos ir šokio ansamblis „Banchette musicale“ (vad. – J. Mikiškaitė-Vlčienė ir V. Jašinskienė)

25 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – II Vilniaus fortepijono muzikos festivalis. Rečitalis „Trys gyvenimo tarpsnai“.

L. Geniušas (Lietuva, Rusija)

26 d. 17 val. *Kretingos kultūros centre* – Valstybinis Vilniaus kvartetas. Solistė J. Gedmintaitė (sopranas)

26 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – II Vilniaus fortepijono muzikos festivalis. Festivalio pabaigos koncertas „Legendinė dvikova“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Dir. – R. Šervenikas. Solistai F. Nicolosi (fortepijonas, Italija), M. Rubackytė (fortepijonas; Lietuva, Prancūzija, Šveicarija)

27 d. 16 val. *Taikomosios dailės muziejuje* – J. Leitaitė (mecosopranas), S. Malcevas (fortepijonas, Rusija)

27 d. 16 val. *Trakų pilies Didžiojoje menėje* – edukacinis ciklas „Muzikos enciklopedija gyvai“. Lietuvos kamerinis orkestras. Dir. – M. Pitrėnas. Solistė I. Zelenkauskaitė (sopranas)

27 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – Valstybinis Vilniaus kvartetas, J. Gedmintaitė (sopranas), M. Gecevičius ir V. Vidzbelis (valtornos)

29 d. 11 val. *Filharmonijos Didžiojoje salėje* – teatralizuota muzikinė išdaiga „Karalius pamiršo raidyną“

30 d. 18 val. *Šiaulių „Saulės“ koncertų salėje* – Čiurlionio kvartetas, L. Mukaitė-Sungailienė (vokalas), A. Novikas (klavišiniai), A. Noviko džiazo mokyklos jaunimo vokalinė grupė „Jazz Island“

VILNIUS

Kongresų rūmai

26 d. 19 val. – J. Gedmintaitė (sopranas), V. Mikštaitė (mecosopranas), A. Janutė (tenoras), S. Skjervoldas (baritonas), choras „Vilnius“ (vad. – P. Gylys), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – P. Gylys

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Juozo Karoso salėje

26 d. 17 val. – P. Radzevičiaus alto klasė studentė U. Petruskaitė. Dalyvauja magistrantas A. Gailis (altas). Koncertmeisterė D. Stulgytė (fortepijonas)

Didžiojoje salėje

XII. 1 d. 18 val. – Kamerinio ansamblio katedros studentų koncertas

Lietuvos muzikų rėmimo fondas

28 d. 11.30 *Panėvėžio Šv. Juozapo senelių globos namuose*, 28 d. 13.30 *Respublikinėje Panėvėžio ligoninėje* – F. Savickaitė (mecosopranas), A. Malikėnas (baritonas),

A. Vizbaras (fortepijonas), V. Juodpusis (muzikologas)

29 d. 14 val. *Vievio kultūros centre* –

A. Liutkutė (sopranas), V. Butautaitė (sopranas), L. Giedraitytė (fortepijonas), V. Juodpusis (muzikologas)

30 d. 17 val. *S. Vainiūno namuose* –

vakaras su LMTA dėstytojas A. Liutkutės kamerinio dainavimo klasės studentėmis.

Koncertmeisterė B. Asevičiūtė

Šv. Jonų bažnyčia

26 d. 18 val. – ciklas „Septyni vargonų muzikos šimtmeciai“. „Anchor che col partire“: Italijos Renesanso vargonų muzika. Vargonininkas V. Pinkevičius

Šv. Kotrynos bažnyčia

26 d. 11 val. – XII respublikinis fortepijoninių ansamblų festivalis „Šokių pasaulys“

29 d. 19 val. – L. Mikalauskas (bosas), Vilniaus miesto savivaldybės Šv. Kristoforo kamerinis orkestras. Dir. – D. Katkus

Šv. Kazimiero bažnyčia

27 d. 13 val. – moterų choras „Liepos“ (vad. ir dir. – A. Steponavičiūtė-Zupkauskienė), R. Marcinkutė Lesieur (vargoniai)

Vilniaus rotušė

25 d. 18.30 – „Džiazo ir klasikos šventė su Poviliu Jaraminu“. Dalyvauja Šiaulių miesto simfoninis orkestras (vad. J. Cechanovičius, J. Janulevičius). Solistai V. Noreika,

G. Skėrytė, D. Puišys, L. Jaraminaite,

V. Rusaitytė, A. Žiūra, Z. Žukas, S. Sasnauskas

Vakarai

VILNIUS

Rašytojų klubas

25 d. 18 val. *Lietuvos evangelikų liuteronų bažnyčioje* – literatūros ir muzikos valanda „Donelaičio skaitymai“. Dalyvauja aktorė G. Urbanaitė, solistas D. Sadauskas ir vargonininkas G. Kvilklys

28 d. 17.30 – kūrybos vakaras „...Anq vasarą...“ S. Čiurlionienės-Kymantaitės 125-osioms gimimo ir M.K. Čiurlionio 100-sioms metinėms atminti.

Dalyvauja aktoriai J. Onaitytė, I. Mikutavičiūtė, E. Stancikas, pianistai S. ir R. Zubovai

29 d. 18.30 – vakaras iš ciklo „Jauni ir talentingi“. Renginyje bus pristatyta J. Tumasonytės pirmojo knyga „Dirbtinė muselė“

30 d. 17.30 – R. Šileikos autorinis vakaras. Fotografijų parodos „Kelione“ atidarymas.

XII. 1 d. 17.30 – poeto M. Buroko autorinis vakaras iš ciklo „Jauni ir talentingi“

Vilniaus mokytojų namai

25 d. 18 val. *Svetainėje* – „Rusų dainos vakaras“

28 d. 18 val. *215 auditorijoje* – A. Žarskaus paskaita „Velionis ir velnias. Antroji mirtis“

30 d. 18 val. *Svetainėje* – vakaras tautosaikos pateikėjo J. Averkos 100-osioms gimimo metinėms. Dalyvauja Vilniaus mokytojų namų folkloro ansamblis „Krivulė“ (vad. – J. Armonaitė)

Nacionalinė dailės galerija

29 d. 17 val. – A. Fleischerio filmo „Pokabliai su Jeanu-Lucu Godard' u“ peržiūra ir susitikimas su režisieriumi

Lietuvos nacionalinis muziejus

XII. 1 d. 17 val. – kalbininko S. Skrodenio paskaita „Dionizo Poškos Baubliai – nacionalinio atgimimo ženklas“

KAUNAS

Maironio literatūros muziejus

25 d. 17 val. – poeto D. Kajoko knygos „Kurčiam asiliukui“ sutiktuves. Kartu su knygos autoriumi dalyvauja rašytoja A. Ruseckaitė, aktorė O. Dautartaitė

29 d. 17 val. – J. Grušo 110-ujų gimimo metinių minėjimas

Bibliografinės žinios

MENAS

Vytautas Edmundas Čekanauskas : [architektas] / Algimantas Mačiulis. – Vilnius : Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2011 (Vilnius) : Logotipas. – 206, [1] p. : iliustr., faks., portr. – Santr. angl. – Tiražas 500 egz. – ISBN 978-9955-854-98-2 (jr.)

Jausmyų repeticijos : metai su aktoriu Vladu Bagdonu / Rūta Oginskaitė. – Vilnius : Tyto alba, 2011 (Vilnius : BALTO print). – 294, [2] p. : iliustr., faks., portr. – Tiražas 2500 egz. – ISBN 978-9986-16-857-7

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS

„Rizikos riba“

Savaitės filmai

Havras ****

...Nelegalūs imigrantai iš Afrikos slapstosi nuo policijos Havro uosto konteineriuose. Vienam berniukui pavyksta pabėgti. Jam padeda pagyvenęs vyras. Kadaisė jis priklausa Paryžiaus bohemai, dabar yra batų valytojas. Su žmona Arlete jis gyvena namelyje, primenančiam miniatiūrinius Yasujiro Ozu filmų herojų būstus. Šis mažų krautuvėlių ir bistro kvartalas apgyvendintas personažais, tarsi atėjusias iš senojo kino. Finalas primeina pasaką: berniukas išgelbėjamas, stebuklingai išgyja moteris, pražysta vyšnios. Režisierius Aki Kaurismäki filme deklaruoją naivų tikėjimą gėriui ir kinu, sugebančiu padėti pasauliniui igyti šiek tiek vilties. Pagrindinius vaidmenis sukūrė nuolatiniai režisieriai aktoriai Kati Outinen ir André Wilmsas, taip pat vaidina Jeanas-Pierre'as Darrussinas (Suomija, Prancūzija, Vokietija, 2011). (Vilnius)

Įkalinti laike ***

Sveiki atvykę į pasaulį, kuriamo pinigų vietą užėmė laikas. Genetiškai modifikuoti žmonės nebesensta sulaukė dviečių penkerių. Bet nuo šio amžiaus jiems reikia „užsidirbt“ laiko likusiam gyvenimui. Pagrindinius vaidmenis Andrew Niccol filme sukūrė jauni ir gražūs Amanda Seyfried, Justinas Timberlake'as, Cillianas Murphy (JAV, 2011). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

Oda, kurioje gyvenu ***

Naujausio išpanų režisieriaus Pedro Almodóvaro filmo herojus – Antonio Banderaso bravūriskai suvaidintas plastinės chirurgijos specialistas Robertas – įgyvendina tobulą keršto planą. Jo dukterių išprievertavusi Vincentę Robertas paverčia moterimi. Vera (Elena Anaya) tobula ir kaip du vandenės lašai prīmena mirusią Roberto žmoną. Tačiau įkalintas Veros odoje Vincentė nori pabėgti... Almodóvaras sujungia ne tik Frankensteino ir Pigmaliono, bet gerai iš ankstesnių režisieriaus filmų atpažįstamus lytinės tapatybės, moteriškumo, prarastų vaikų ir šeimyninių paslapčių motyvus, tik iš viso to Almodóvaras kuria ne jam įprastą melodramos pastišką, o trilerį. Išorinių trilerio elementų filme ne tiek jau mažai, nors įtampas augimą Almodóvaras greičiau pateikia ironiškai. Tačiau labiausiai filmas stebina „galanteriškumu“ – čia viskas gražu lyg iš spalvoto žurnalo: interjerai, Jeano-Paulio Gaultier kostiumai, meniniausios detalės (Ispanija, 2011). (Vilnius, Kaunas)

Rizikos riba ***

Netikėtai po „Snoro“ privatizacijos aktualus pas mus JC Chandoro filmas pasakoja apie 24 vieno Volstryo investicijų banko darbuotojų gyvenimo valandas finansų krizės išvakarėse. Filmas bus naudingas ekonominikos studentams ir panikuojantiems piliečiams: galima išsamiai susipažinti su bankų operacijų užkulisiais ir šiuolaikinės bankininkystės pagrindais. Šiame geriausias sovietinių gamybinių filmų tradicijas pratęsančiam kūrinyje vaidina daug gerų aktorių ir kino žvaigždžių: Kevinas Spacey, Paulas Bettany, Jeremy Ironsas, Zachary Quinto, Pennas Badgley, Simonas Bakeris, Mary McDonell ir Demi Moore. Galima numanyti, kad filmuodamiesi jie atliko savo pilietinę pareigą. (JAV, 2011). (Kaunas)

Viena diena ***

Ema (Anne Hathaway) ir Deksteris (Jim Sturgess) kartu praleido naktį po studijų baigimo ir nusprendė likti draugais. Jis – drąsus ir nemuspėjamas, jis – kupina kompleksų. Dvidešimt metų jie susitikinėja, skiriiasi, nekenčia ir ilgisi vienas kito. Ar jie pagaliau supras, kad gali būti laimingi kartu? Šią romantinę komediją sukurė danė Lone Scherfig, tévynėje išgarsėjusi subtiliais filmais „Italų kalba pradedantiesiems“ ir „Vilburas nori nusižudyti“ (JAV, D. Britanija, 2011). (Vilnius, Kaunas)

***** – ševedras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – nickalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Kinas – Živilė Pipinytė | Publicistika – Laima Kreivytė

Stilius – Rita Markulienė | Dizainas – Jokūbas Jacobskis

Maketas – Vanda Čemerkaite | www.7md.lt – Julijus Lozoraitis

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

25–30 d. – Linksmosios pėdutės 2 (3D, Australija) – 11.30, 12.20, 14.30, 15, 17.30, 20.30; XII. 1 d. – 11.30, 12.20, 15, 17.30
25–XII. 1 d. – Linksmosios pėdutės 2 (Australija) – 11, 13.30, 16, 18.30
25–30 d. – Dangoriažio apiplėšimas (JAV) – 11.30, 14, 16.15, 18.45, 21.20; XII. 1 d. – 11.30, 14, 16.15, 18.45, 21.20, 23.45
30 d. – Romo dienoraštis (JAV) – 19.15; XII. 1 d. – 14.30, 20.30, 23.15

XII. 3 d. – G.F. Händelio „Rodelinda“. Tiesioginė premjeros transliacija iš Niujorko Metropolitan operos – 19.30

Rusijos kino savaitė

25 d. – Medžiotojas (Rusija) – 19 val.

25 d. – Pakraštys (Rusija) – 21.20

Festivalio „Degantis žmogus“ filmų programma

25 d. – Už Juodosios uolos (dok. f., JAV) – 17 val.

26 d. – Didžioji kelionė (dok. f., Prancūzija) – 17 val.

27 d. – „Burning Man“ trumpų filmų programma – 17 val.

Ciklas „Karsono kinas“

26 d. – Krokodilai (Vokietija) – 13 val.

26 d. – Mergaitė (Švedija) – 15 val.

26 d. – Rašymo lento animacijos dirbtuvėlės – 12 val.

27 d. – Raudona kaip dangus (Italija) – 13 val.

27 d. – Sutrikės Maksas (Danija) – 15 val.

28 d. – Elzé ir Fredas (Ispanija, Argentina) – 15 val.

28–XII. 1 d. – Įkalinti laike (JAV) – 19.30

28–XII. 1 d. – Viena diena (JAV, D. Britanija) – 22 val.

25–XII. 1 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 17.15

Mikė Pūkuotukas (JAV) – 10.30; Oda, kurioje gyvenu (Ispanija) – 16.30

25, 26, XII. 1 d. – Grūdintas plienas (JAV) – 23.30

KLAIPĖDA

Forum Cinemas

25–30 d. – Linksmosios pėdutės 2 (3D, Australija) – 10.15, 12, 13.15, 14.45, 17.45, 20.45; XII. 1 d. – 10.15, 12, 13.15, 17.45

25–XII. 1 d. – Linksmosios pėdutės 2 (Australija) – 11.15, 13.45

25–30 d. – Dangoriažio apiplėšimas (JAV) – 12.30, 15.15, 18, 20.30; XII. 1 d. – 12.30, 15.15, 18, 20.30, 22.45

XII. 1 d. – Romo dienoraštis (JAV) – 14.45, 20.45, 23.15

25–27 d. – „Scanorama 2011“ Brėkstanti aušra. 1 dalis (JAV) – 10.30, 13, 15.45, 18.30, 21.15

26–XII. 1 d. – Nemirtingieji (3D, JAV) – 19.15, 21.45

26–XII. 1 d. – Viena diena (JAV, D. Britanija) – 22 val.

25–XII. 1 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 17.15

Mikė Pūkuotukas (JAV) – 10.30; Oda, kurioje gyvenu (Ispanija) – 16.30

25, 26, XII. 1 d. – Grūdintas plienas (JAV) – 23.30

MARIJAMPOLĖ

Spindulys

Didžioji salė

25, 28–XII. 1 d. – Linksmosios pėdutės 2 (3D, JAV, Australija) – 13, 15, 17.30; 26,

27 d. – 13, 15, 17.30, 21 val.

28–XII. 1 d. – Super Džonio prisikėlimas (Izraelis, Prancūzija, Japonija, D. Britanija) – 16, 21 val.

28–30 d. – Grūdintas plienas (JAV) – 18.15; XII. 1 d. – 18.15, 23.15

25–XII. 1 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 16.15; Tarnaitė (JAV) – 16 val.; Mikė Pūkuotukas (JAV) – 10.45

25–27 d. – „Scanorama 2011“ Brėkstanti aušra. 1 dalis (JAV) – 10.30, 13, 15.45, 18.30, 21.15

26–XII. 1 d. – Nemirtingieji (3D, JAV) – 19.15, 21.45

26–XII. 1 d. – Viena diena (JAV, D. Britanija) – 22 val.

25–XII. 1 d. – Įkalinti laike (JAV) – 19, 21.30

28–30 d. – Tintino nuotykiai. Vienaragio paslaptis (JAV, Naujoji Zelandija, Belgija) – 11, 13.30; XII. 1 d. – 13.30

28–XII. 1 d. – Super Džonio prisikėlimas (Izraelis, Prancūzija, Japonija, D. Britanija) – 16, 21 val.

28–30 d. – Grūdintas plienas (JAV) – 18.15; XII. 1 d. – 18.15, 23.15

25–XII. 1 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 16.15; Tarnaitė (JAV) – 16 val.; Mikė Pūkuotukas (JAV) – 10.45

25–27 d. – „Scanorama 2011“ Brėkstanti aušra. 1 dalis (JAV) – 10.30, 13, 15.45, 18.30, 21.15

26–XII. 1 d. – Nemirtingieji (3D, JAV) – 19.15, 21.45

26–XII. 1 d. – Viena diena (JAV, D. Britanija) – 22 val.

25–XII. 1 d. – Įkalinti laike (JAV) – 19, 21.30

28–30 d. – Tintino nuotykiai. Vienaragio paslaptis (JAV, Naujoji Zelandija, Belgija) – 11, 13.30; XII. 1 d. – 13.30

28–XII. 1 d. – Super Džonio prisikėlimas (Izraelis, Prancūzija, Japonija, D. Britanija) – 16, 21 val.

28–30 d. – Grūdintas plienas (JAV) – 18.15; XII. 1 d. – 18.15, 23.15

25–XII. 1 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 16.15; Tarnaitė (JAV) – 16 val.; Mikė Pūkuotukas (JAV) – 10.45

25–27 d. – „Scanorama 2011“ Brėkstanti aušra. 1 dalis (JAV) – 10.30, 13, 15.45, 18.30, 21.15

26–XII. 1 d. – Nemirtingieji (3D, JAV) – 19.15, 21.45

26–XII. 1 d. – Viena diena (JAV, D. Britanija) – 22 val.

25–XII. 1 d. – Įkalinti laike (JAV) – 19, 21.30

28–30 d. – Tintino nuotykiai. Vienaragio paslaptis (JAV, Naujoji Zelandija, Belgija) – 11, 13.30; XII. 1 d. – 13.30

28–XII. 1 d. – Super Džonio prisikėlimas (Izraelis, Prancūzija, Japonija, D. Britanija) – 16, 21 val.

28–30 d. – Grūdintas plienas (JAV) – 18.15; XII. 1 d. – 18.15, 23.15

25–XII. 1 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 16.15; Tarnaitė (JAV) – 16 val.; Mikė Pūkuotukas (JAV) – 10.45

25–27 d. – „Scanorama 2011“ Brėkstanti aušra. 1 dalis (JAV) – 10.30, 13, 15.45, 18.30, 21.15

26–XII. 1 d. – Nemirtingieji (3D, JAV) – 19.15, 21.45

26–XII. 1 d. – Viena diena (JAV, D. Britanija) – 22 val.

25–XII. 1 d. – Įkalinti